

Eläköön!
Suomi
100

Myötätuulta
Merimaskussa

no: 29
2017

Myötätuulta Merimaskussa -lehti on ilmestynyt v:sta 1992. Merimasku-Seura on julkaissut lehteä v:sta 1995

Sisällys

Eläköön Merimasku ja onnea 100-vuotias Suomi!	3
Suomalaisen terveys 100 vuotta sitten	4
Vuoden 2017 lossivahti	5
Kollolan kesä 2017	6
Mymälä kuin kauppakeskus Mylly	8
Muistiruno kuukausista	11
Päiväkirja kertoo uskosta, sisusta ja häpeästä	12
"Tosiontosion!" Yleisöennätys!	19
Mitä mie sil maal oisin tehnt!	20
Vuorenpään kasvattityttö	26
Vaiste - lämminhenkinen kyläkauppa	28
Merimaskun Saloranta Naantalın virkistysalueeksi	30
Erään merimaskulaisen koulutyön päiväkirja	32
Merimaskun koirakerho 10 vuotta	35
Merimaskun kirkko vuonna 1917	36

Julkaisija:
Merimasku-Seura r.y.

Toimituskunta:
Maarit Lineri,
p. 044 9064 591
maarit.lineri@gmail.com

Taitto/sivunvalmistus:
Maarit Lineri

Vuosikerta 25
Ilmestyy kerran vuodessa
marras / joulukuussa

Tekstiä voi toimittaa
Merimasku-Seuran puheenjohtajalle tai
toimituskuntaan

Painopaikka:
Winbase Oy, Kaarina

ISSN 1238 - 108X

Puheenjohtaja:
Maikku Tuomi
0400 827295
maija-leena@mjtuumi.fi

Sihteeri:
Erkki Rantala
p. 0400 899 808
erkki.rantala@dnainternet.net

Päätoimittajalta

Maija-Leena "Maikku" Tuomi
puheenjohtaja

Eläköön Merimasku ja onnea 100-vuotias Suomi!

Suomenmaa-teoksessa (vuodelta 1921) kerrotaan seuraavaa:

Vuonna 1918 Merimaskussa asui 1030 henkeä. Kyliä oli 29, asuinrakennuksia oli 202, torppia 38 ja mäkitupa-alueita oli 50. Teollisuuslaitoksista mainitaan 18 jauhomyllyä, yksi saha ja Kukolaisten kylässä sijaitseva veneveistämö.

Tällaisessa kyläyhteisössä elettiin noin 100 vuotta sitten. Turkuun päästiin linja-autolla tai merta pitkin. Lossi kuljetti linja-auton mantereen puolelle. Talviliukkailla Horjan mäessä aikuiset matkustajat nousivat tuontuosta työntämään linja-autoa eteenpäin. Maanteitä löytyi Merimaskun alueelta tuolloin 10 kilometrin verran, ei niin leveää eikä niin suoraa tietä kuin juuri uuden päälysteen saanut Merimaskuntiemme.

Muutos on ollut välttämätöntä. Elämä ilman nykyisiä teitä ja mantereita yhdistäviä Särkänsalmen ja Kirkonsalmen siltoja olisi lähes mahdotonta edes kuviteltavaksi; Turkuun pitää päästä puolessa tunnissa omalla autolla.

Olipa Merimaskussa sata vuotta sitten oma postitoimistokin ja puhelinkeskus Järvensuun Kollolassa. Mistä nyt löytyy postitoimisto? Erään mantereen puolella sijaitsevan entisen naapurikuntamme kaupan hämyisessä nurkassa jonotetaan postipalveluita. Kollolan puhelinkeskuksen hoitaja Anna Tuominen ei hurjimmassa kuvitelmissaan olisi voinut uskoa todeksi meitä kännykät kädessä kulkevia

merimaskulaisia, joiden on aina oltava tavoitettavissa ja surffattava somen pintavesissä.

Muutos on ollut välttämätöntä, mutta kehitys ei aina johda parempaan.

Suomenmaa-kirja esittelee merimaskulaista luontoa kuvaamalla maanpintaa hyvin kumpuiseksi. "Merimaskunmaalla on verraten korkeita graniittivuoria jyrkkine, rikkoutuneine seinämineen. Meren lahtien mukaan mutkittavaa tietä kulkiessa saa yhtä mittaa nousta ja laskea aivan kuin myyriäinen kulkiessaan poikki vaotun perunamaan."

Maisemat pysyvät. Kalliot ja rannat ovat paikoillaan, ainakin melkein. Kirkonsalmi kuljettaa edelleen veneitä, hieman toisenlaisia kuin sata vuotta sitten.

Seuraava uudistettu painos Suomenmaa-kirjasta voisi kertoa Merimaskusta seuraavaa:

Naantaliin kuuluva tyyppinen saaristolaiskylä, jonka kauniisti hoidettu kylänranta houkuttelee palveluineen väkeä kauempaakin. Naantalın kaupunki on esimerkillisesti panostanut Merimaskun kirkonkylän kehittämiseen ymmärtäen alueen merkityksen niin matkailun kuin viihtyisän asuin ympäristön kannalta.

Unelmoida saa.

Iloa ja valoa kaikille merimaskulaisille!

Suomalaisen terveys 100 vuotta sitten

Teksti: Pentti Huovinen, lääkäri, professori
Kesäasukas Merimaskun Iskolasta i

Suomi täyttää 100 vuotta. Itsenäisyyden aikana on terveydenhuollossa tapahtunut valtavaa kehitystä. Lääketiede alkoi vaikuttaa merkittäväällä tavalla yhteiskunnassa vasta 1800-luvun loppupuolella. Bakteerien löytäminen 1800-luvun puolivälin jälkeen johti monien tartuntatautiin löytymiseen. Hygienian ja haa- vahoidon perusteet luotiin myös 1860-luvun lopulla. Uudet opit levisivät Suomeenkin varsin nopeasti ja vaikuttivat monella tavalla niin yhteiskunnan kuin sairaanhoidonkin kehitykseen.

Turussa oli sairaalatoimintaa ollut jo vuodesta 1756. Uusi sairaala aloitti toimintansa 1881 Kiinamyllynmäellä, missä nykyinenkin sairaalakompleksi sijaitsee. Silloisessa sairaalassa oli 140 paikkaa, joista 60 sukupuolitautipotilaille, lähinnä kuppaa sairastaville, 20 paikkaa mielisairauksien hoitoa varten ja 60 paikkaa muille potilaille ns. lasarettiasastolla. Helsinkiin valmistui uusi kirurginen sairaala hiukan Turun sairaalan jälkeen vuonna 1886.

Sata vuotta sitten hoitoa ei ollut tarjolla läheskään siinä mittakaavassa kuin olisi ollut tarpeellista. Sairaalat olivat pieniä eikä sinne tavallisella ihmisellä juuri ollut asiaa. Leikkauksia kyllä tehtiin, joskin yleensä vain hätätilassa. Lääkäreitä oli harvassa, eikä lääkärissä juurikaan käyty saati että hänet olisi saatu kotikäynnille varsinkaan syrjäisemmille seuduille. Sairaudet sairastettiin. Kolotukset kärsittiin.

Taudinmääritys perustui pitkälti lääkärin kokemukselle, laboratoriotutkimuksia oli vain muutamia. Tehokkaita lääkkeitä ei ollut kuin pieni murto-osa nykyisestä lääkevalikoimasta. Hampaiden hoito oli lähinnä niiden poistamista.

Lapsikuolleisuus oli suurta. Viidestä lapsesta keskimäärin yksi kuoli yleensä johonkin tarttuvaan tautiin. Ahtaan asumisen ja usein yksipuolisen ravitsemuksen myötä tuberkuloosi oli huiman yleinen. Kuolleisuus siihen oli yleistä aina 1950-luvulle saakka. Tavallista oli, että perheen elättäjä, nuori isä, sairastui, joutui parantolaan ja usein myös kuoli tautiin. Koska naiset eivät olleet tuohon aikaan töissä, koko perheen elanto oli vaarassa.

Viisi kuudesta sairaaloiden potilaasta 1920-luvulla

oli jotain infektioita sairastava potilas, tänään enää joka kuudes. Mieleeni on lähtemättömästi jäänyt kuvaus New Yorkissa 1930-luvun alun Bellevue-sairaala- stasta. Sairaimmat potilaat olivat lähimpänä ovea. Ensimmäisissä sängyissä makasivat keuhkokuumeepotilaat. Kuume oli jatkuvasti 40 - 41°C. Hengitys oli nopeaa ja pinnallista, ja he yskivät vihreää limaa. Heidän korva- lehtensä, huulensa ja kyntensä olivat hapenpuutteesta siniset. Potilaat yrittivät lievittää kipua makaamalla sairaan puolen kyljellä. Lopulta elämän viimeiseksi tunneiksi tuli armahtava tajuttomuus ja shokki. Tätä kaikkea seuratessaan kokenut mutta taudin edessä avuton keuhkolääkäri tiesi lähes tunnilleen milloin potilas tuli kuolemaan.

Sairaanhoito muuttui kuin taikaiskusta 1940 - 1950-luvuilla, kun antibiootit saatiin käyttöön. Sodan aikana Suomeenkin saatiin saksalaisten keksimää sulfaa ja sodan jälkeen Yhdysvalloissa valmistettua penisilliiniä. Samalla ihmisten elämä muuttui.

Turkulainen ylilääkäri **Johan Wickström** kirjoitti yhdessä professori **Tor Petterssonin** kanssa Tartuntataudit oppikirjassa (1978): ”Tulirokkopotilaat eristettiin ennen yleensä kulkutautisairaaloihin, kunnes heitä voitiin pitää tartuttamattomina, so. käytännössä 4-5 viikoksi. Penisilliinihoidon käyttöö-
oton jälkeen tartuttava vaihe on supistunut pari-
vuorokaudeksi.” Sitten he jatkavat lakonisesti: ”Oli siis usein mahdollista järjestää potilaan hoito kotona, mistä varsinkin maalla oli monia etuja.”

Tarttuvia tauteja voitiin antibiooteilla parantaa ilman sairaalahoitoa. Samalla vapautui valtavat määrät resursseja muiden sairauksien hoitoon. Rokotteitakaan ei olisi ilman antibiootteja. Antibioottien ansiosta 1950-luvulla pystyttiin soluviljelmissä viljelemään viruksia rokotetuotantoa varten riittäviä määriä. Näin saatiin rokotteet mm. poliota, tuhkarokkoa, sikotautia ja vihuriokkoa vastaan.

Sadan vuoden lääketieteen historia voidaan jakaa aikaan ennen antibiootteja ja antibioottien jälkeen. Antibioottien ansiosta meillä on 1950-luvulta lähtien vapautunut suuret määrät resursseja ja mahdollisuuk-
sia kehittää modernia lääketiedettä. ☘

**Sata vuotta
sitten hoitoa
ei ollut tarjolla
läheskään siinä
mittakaavassa
kuin olisi ollut
tarpeellista.**

Vuoden 2017 lossivahti

Anne-Maj Palmgrén

Teksti : Maikku Tuomi
Kuva: Marika Lineri

Lossivahdin arvonimi annetaan henkilölle, joka tekee Merimaskua tunnetuksi ja toimii aktiivisesti kotiseudun hyväksi. Kiertopalkintona annettavan lossivahdin kapulan tulivat Suvilysteillä luovuttamaan Taattisten tilan **Markku** ja **Karin Aaltonen**. Lossivahdin kriteerit erinomaisesti täyttävä **Anne-Maj Palmgrén** oli yllätynyt saamastaan huomionosoituksesta.

Anne-Maj on aktiivinen toimija, jolta eivät ideat lopu. Energisenä, aikaansaavana ja laajat kontaktit omaavana henkilönä hän on korvaamaton, kun ollaan järjestämässä yhteisiä kylän tapahtumia. Anne-Maj kuuluu merimaskulaisten yhdistysten yhteiseen Hynttyyt yhteen -ryhmään, joka järjestää Suvilystit ja Joulun saapuu Merimaskuun -tapahtuman.

Ennen kuin edellinen tapahtuma on saatu järjestettyä, on Anne-Majlla jo seuraava idea mielessä. Tänä syksynä se oli Suomi 100 -kävelytapahtuma **Urho Kekkosen** syntymäpäivänä. Joukko merimaskulaisia ”vauvasta vaariin” kiersi sadan minuutin kävelylenkin sinivalkoisin ilmapalloon merkityllä reitillä – kukahan nuo pallotkin ehti viedä paikoilleen..?

Suvilysteillä kukkahattu päässä Anne-Majlta hoituvat niin kahvion pito kuin arvuuttelukisan pyörittäminen. Anne-Majn mukana on saatu koko joukko katsojia Merimaskun teatteriin ja laulajia yhteislaulutilaisuuksiin.

Aina avulias, huumorintajuinen ja positiivinen Anne-Maj levittää ympärilleen hyvää mieltä. Hän on ”sydämen asialla” monessa mielessä. Erityisen lähellä sydäntä ovat lapset ja vanhempi väki.

Anne-Maj keräilee kauniita ja mieleenpainuvia muistoja eivätkä merimaskulaisen luonnonmaise- man yksityiskohdat, värit tai muodot jää häneltä huomaamatta.

Naantalissa paistaa Naantalinen aurinko, mutta meilläpä onkin Anne-Maj! ☘

Kollolan kesä 2017

Teksti: Maija-Leena Tuomi

Kuvat: Maija-Leena Tuomi, Maarit Lineri

Kollolan kesän avajaisissa nähtiin myös Kollolan puhelinkeskuksen hoitaja Anna Tuominen (Kaija Roiha). Anna kuitenkin kiiruhti kesken juhlien työnsä ääreen.

Tankki täyteen -näytäntökauden päätyttyä Kollolassa alettiin valmistautua heinäkuun tapahtumiin.

Maijan päivänä 2.7. vietettiin Maijan päivän puutarhajuhlia. Avajaispuheen piti **Eeva-Liisa Inkinen** Merimaskua kehuen Suomi 100-hengessä. **Markku Tuokko** saapui paikalle soittamaan tunnelmamusikkia harmonikallaan. Kaikille nimipäiväsankareille ojennettiin ruusut. Väkeä saapui paikalle niin paljon, että eräs nimeltämainitseman laski mielessään raparperimehujen ja mansikkakakun riittämistä – jälkim-

mäinen sitten loppuikin kesken, mutta kiitos Naapuri-ravintolan **Terhin**, jolta löytyi yksi ylimääräinen kakku auton takapenkiltä. Sata muistoa

Kollolan kesänäyttelyn nimi oli Sata muistoa Merimaskusta. Valokuvia ja muistoja kerättiin eri ikäisiltä merimaskulaisilta vuoden varrella. Kesäisiä uintiretkiä muis-

telivat niin alakoulun oppilaat kuin vanhempi väkikin. Maisemat, paikat, postikortit, valokuvat ja tapahtumat sekä persoonallisuudet kertoivat tunteita herättäen oman kylän historiaa ja valaisivat uusimmille kylän asukkaille entisajan elämänmenoa.

Tontun jalanjäljillä

Kollolan kotitontulla oli taas ihmeteltävää, kun hän omasta piilopaikastaan seuraili, miten hänen jalanjälkiään etsittiin pihapiiristä. Tänä vuonna onnekkaita jäljestäjät saivat kierroksen lopuksi palkinnon.

Heinäkuun keskiviikkoiltoina Kollolan navettakahvio täyttyi kiinnostuneesta yleisöstä. Keskiviikkoesitelmät aloitti **Marja Hartola**. Lottakanttiinissa kuulumme seikkaperäisen esitelmän pula-ajan ruokahuollosta. Maisteltavina oli pula-ajan pullaa ja korvikekahvia – yllättävän maukkaita molemmat!

Miia Leino Luonkos-yrityksestä jatkoi seuraavana keskiviikkona. Kauneutta ja terveyttä luonnosta oli mieluista kuultavaa kaikille laiskoille rikkaruohojen kitkijöille – pihatähtimöstä pitääkin tehdä herkullista pestoa ja tuon kasvin tapaaminen kasvimaassa muuttuikin ilonaiheeksi.

Pentti Huovinen vieraili Kollolassa seuraavana ja hän kertoi suomalaisten terveydentilasta sata vuotta sitten. Heinäkuun viimeisenä keskiviikkona laulettiin yhteislauluja **Pertti Virtasen** johdolla.

Elokuussa Saaristokulttuuriviikolla vietettiin Lasten iltapäivää. Merkkarit ja taikuri **Kai Kuutamo** ottivat yleisönsä. Huikeat temput ja menevä musiikki sai isot ja pienet liikkeelle. Pikkuväen iloksi paikalle oli saatu myös keppihevosiä, hattarapannu, ongintapiste, silakoiden tarkkuusheittio paistinpannulle ja puujalat kokeiltaviksi. Pelle-Kalle ja vaimonsa olivat paikalla hauskuuttamassa yleisöä. Katsomo oli jälleen kerran täynnä, niin kuin lähes kaikissa muissakin tämän kesän tapahtumissa Kollolassa. ☘

Kuvatauluja Kollolan navetassa.

Myymälä kuin kauppakeskus Mylly

Teksti: Maarit Lineri
Kuvat: Paavo Rantalan valokuva-albumi

Paavo Jalmari Rantala syntyi Yläneen Keihäskoskella 9.11.1929. Kauppiasuransa Rantala aloitti jo koulupoikana vuonna 1944.

Turun Osuuskaupan Merimaskun myymälä 1968

Naantalın Osuuskaupan Merimaskun myymälä 1925. Sivurakennusta ei vielä ole ja kulku kauppaan käy rakennuksen kulumasta. Oikealla nykyinen ravintola Rantamakasiini ja sen takana Sannin mökki.

Naantalın Osuuskaupan kyltistä on vielä N-kirjain jäänyt seinään. Kuva on vuodelta 1965. Siipirakennus on juuri valmistunut, sisäänkäynti on muutettu ja ikkunoita suurennettu.

Mellilän kauppa Oy:n kauppias tuli kysymään opettaja **Kaarlo Kiviniemeltä**, löytyisikö luokalta joku sovelias kauppa-apulaiseksi. Opettaja oli sitten nimennyt Paavon. Kauppias tuli kotiin kysymään, josko Paavo tulisi kauppaan töihin, mutta hän ensin epäröi. Kun sitten äiti häntä yllytti, että mene vaan, mene vaan, oli ura selvä. **Paavo Rantala** toimi uransa aikana useissa Osuusliikkeiden myymälöissä ennen Merimaskun aikaa.

Kiikalasta Merimaskuun

Paavo muistaa tarkkaan, miten hänen uransa tuosta ensi kohtaamisesta kauppiaan kanssa eteni. Hän antaa kirjoittajalle käsin kirjoitetun lapun, missä on lueteltu koko ura ensimmäisestä päivästä viimeiseen. Naantalın Osuusliikkeen, Merimaskun myymälän myymälänhoitaja Rantala aloitti keväällä 1964. Vaimo **Kaarina** ja vuonna 1952 syntyneet kaksospojat **Hannu** ja **Seppo** muuttivat isän mukana Kiikalasta Merimaskuun. Kirkonsalmen rannassa Merimaskun

myymälän yläkerrassa oli valmiina pieni asunto: kaksi huonetta ja keittiö.

Pojat muistelevat, että talon takana oli yläkertaan johtavat tikapuut, joita pitkin saattoi salaa pujahtaa kotiin, jos oli reissu mennyt hiukan pitkäksi. Isä-Paavo havahtuu ja katsoo poikiaan: ”Mitäs minä oikein kuulenkaan”, hän sanoo, ”nyt taitaakin paljastua salaisuuksia.” Kaikki nauravat sen päälle iloisesti, oli

työkaluja, työsaappaita, paperitarvikkeita, apulantaa, polttoöljyä, kaasupulloja jne. Myymälästä saattoi ostaa vaikkapa traktorin ja auton tai kokonaisen talon, jos tarve ilmeni. Kaikkea välitettiin. Ei siis ole miten-

Kauppias ja auto. Auton saaminen helpotti huomattavasti kauppiaan työtä. Nyt saattoi kuljettaa asiakkaille tavarat itse. Ennen sitä tavaroita toimitettiin mm. linja-autojen kyydissä. Myös viikottainen kuorma-autopäivä oli tarpeen.

se kai ollut isän tiedossa jo aiemminkin.

Paavo Rantalalla on hyvät muistot Merimaskun ajalta. Haastateltavat muistelevat, että heidän tullessaan rannassa oli vielä jäljellä nahkuri **Jokisen** verstaas- ja parkitsemisrakennukset. Huonokuntoiset rakennukset purettiin, kun Vaiste alkoi rakentaa omaa kaupparakennustaan.

Kirkonkylässä oli ns. Postimäellä toiminut vuoteen 1960 Salosen kauppa. Rantalan perheen kotiutuessa kirkonkylään kyseisessä rakennuksessa oli kauppianaan **Eero Vaiste** vaimonsa kanssa. Vuonna 1965 valmistui Vaisteelle oma kaupparakennuksensa osin nahkurin rakennusten sijoille ja samana vuonna Naantalın Osuusliike myi Merimaskun myymälän Turun Osuuskaupalle. Nyt oli rannassa varsin lähellä toisiaan kaksi kauppa, toinen K-kauppa ja toinen Osuuskauppa.

Saatavilla kaikkea tarpeellista

Rantala muistelee, että myymälänhoitajan tehtävä ei ollut mitään tiskin takana seisoskelua ja asiakkaiden kanssa rupattelua. Vaikka sitäkin tuli tehtyä. Se oli kovaa työtä. Kaupassa myytiin kaikkea mahdollista ja mitä ei juuri nyt ollut, se hankittiin. Asiakkaan palveleminen mahdollisimman hyvin oli tärkeintä. Myynnissä oli paitsi kaikkea, mitä kotitalouksissa tarvittiin, myös maataloustuotteita. Tarjolla oli elintarvikkeita, kankaita, astioita, vaatteita, lehtiä, hevosenkenkiä,

kään liioiteltua sanoa, että Merimaskun myymälä oli kuin kauppakeskus Mylly pienoiskoossa.

Alkuun sokeri tuli toppana, jauhot isoissa laareissa, voi ja juusto suurina 25 kg kimpaleina (tritteleinä) ja maidot sekä kermat tonkissa. Kahvi jauhettiin paikan päällä. Tyypillinen tuoksu kaupassa oli vastajauhetun kahvin tuoksu. Sokeria myytiin lohkokkuna asiakkaan toivomuksesta joko yläpäästä tai alapäästä. Yläpäästä lohkokkiin kahvisokerit, koska se oli tiiviimpää, eikä sitä siis kulunut niin paljon kahvia hörppiessä. Voi ja juusto käärittiin voipaperiin, maito ja kerma mitattiin asiakkaan omiin astioihin. Kuusikymmenluvun puolen välin jälkeen vaihtui irtomyynti pikkuhiljaa valmiiksi pakattuihin tuotteisiin. Maidot olivat ensin maitopulloissa, sen jälkeen pyöreäpohjaisissa vahapinnoitetuissa tölkeissä ja sitten 1960-luvun lopussa muovipusseissa. Se oli niin asiakkaiden kuin kauppiaidenkin mielestä raivostuttava kokeilu.

Kaikenlaiset taidot tarpeen

Jauhot sekä ryynit mitattiin ruskeisiin paperipusseihin myymätiloissa. Lihat leikattiin itse. Kellariin pääsi suoraan myymälästä lattiasa olleen luukun kautta.

Kauppias Paavo Rantalan kauppiasura

(Kirjoitettuna hänen muistiinpanoistaan siten, kuin hän ne itse kirjoitti)

Mellilän kauppa Oy 5.6.-44 - 31.8.-47, 3v 2kk 26pv

Kauppakoulu 1.9.-47 - 15.5.-49

??? Koski TI 1v 6kk

Pääliike 15.8.50 - 9.11.-50

Kankaan myymälä 10.11.-50 - 15.2.-52

Kiikalın osuuskauppa, Peltolan myymälä 16.2.-52 - 30.4.-64, 12v 2kk 14pv

Naantalın Osuusliike, Merimaskun myymälä, 15.5.-64 Turun Osuuskaupalle 1.6.-65. Myymälän lopetus 30.10.-83

TOK Naantalın rauta-??, Mannerheimink.15, 4.11.-83. Siirtyi ?? ??, ATV Rakennus 16.9.-85

Vaihto ??? 31.12.-86

Viimeinen työpäivä 27.2.87

Työvuosia yhteensä 39v 9kk

Siellä jyrkkien portaiden alapäässä säilytettiin kaikki kylmäsäilytystä vaatineet elintarvikkeet. Esimerkiksi suolakurkut ja sillit olivat suurissa sammioissa. Leivät tulivat aamuisin Turusta linja-auton kyydissä puulaatikoissa ja paperilla peitettyinä. Ne olivat vielä lämpimiä perille tullessaan. Sitten 1960-luvun lopulla alkoi jo tulla valmiiksi pakattuja tuotteita, kun toimittajat hankkivat pakkauslaitteita. Kylmälaitteet ilmestyivät jo 1960-luvun lopussa.

Raskaimpia tehtäviä, kertoo Rantala, oli kun kuorma-auto toi apulantasäkkejä, jotka ensin alkuun painoivat 50 kiloa. Myymälänhoitaja oli itse purkamassa lastia ja kantamassa sitä varastoon. Useiden säkkien kantaminen kyllä tuntui iltaisin lihaksissa. Palveluvalikoimiin kuului myös ikkunalasien korjaus. Myymälänhoitaja leikkasi lasit sopivaan kokoon ja kittasi paikoilleen. Ei varmaan onnistuisi nykyajan kauppiailta.

Kaupassa toimi myyjänä myös myymälänhoitajan vaimo Kaarina, ilmaisena apulaisena. Myymälässä oli kiireisinä aikoina muitakin apulaisia. Varsinkin miespuolisia tarvittiin, kun viljelijät toivat perunoita ja kurkkuja välitettäväksi muualle myyntiin, tarvittiin vahvoja käsiä. Myös molemmat pojat toimivat apulaisina loma-aikoinaan. Kesäisin, kun asiakaskunta tuplaantui kesäasukkaiden myötä, siitä oli suuri apu. Muutenkin Seppo ja Hannu kertovat tehneensä myymälässä ”sitä, mitä käskettiin”.

Rantalalla oli käytössään talon auto, millä kuljetettiin tarvikkeita ja ostoksia asiakkaille. Tuohon aikaan oli maaseudulla pitkien etäisyyksien tähden tapana palvella asiakkaita kotiin asti. Jo poikasena pojat ajoivat ilman asianmukaista ajokorttia asiakkaille tavaroita myymälän autolla. Käytössä oli määrättyinä viikonpäivinä myös Osuuskauppaliikkeen kuorma-auto. Se tuli Turusta ja niinä päivinä kuljetettiin isommat tavarat maataloihin.

Kysyttäessä, mikä oli hauskinta kauppiaan työssä, vastaa Rantala sydämellisesti nauraen: ”Rahan vastaanotto.” Myöhemmin hän kyllä vakuuttaa, että asiakkaiden kohtaaminen ja heidän kanssaan toimiminen oli kyllä hauskinta.

Kauppa aina auki

Yritän kysellä Rantalalata jotain muistoihin jäänyttä asiakasta. Hän ei tahdo muistaa yhtään asiakasta, joka olisi ollut hankala tai muuten mieleen jäänyt. Persoonallisuuksia merimaskulaisten joukossa kyllä oli. Hetken päästä Hannu muistaa posti-Hellun, joka oli aina tosi avulias. Postikierroksellaan Hellu vei joskus myös kauppaostoksia perille. Joskus Hellu tuli kauppaan vain puhelemaan kuulumisia. Muutkin asiakkaat saattoivat piipahtaa kahville.

Kun jonkin aikaa keskustellaan, tulee miehille mieleen linja-autonkuljettaja **Unto Siren**. Untolla oli sana

Myymälän sisätilat vuonna 1965. Kuvassa vasemmalla Paavo ja Kaarina Rantala, takana Tapani Piikka. Myymälän tarjontaan kuului lähes kaikki, mitä kotitaloudessa ja maataloudessa tarvittiin. Mitä ei tänään ollut, se tilattiin.

Vuonna 1969 alkoivat kylmälaitteet jo yleistyä. Enää ei tarvinnut kavuta kellarinrappuja edestakaisin hakeakseen viilennystä vaativia tuotteita. Tarjouksetkin alkoivat tulla myymälöihin.

Kirjoitus on tehty Paavo Rantalan 5.5.2017 tehdyn haastattelun perusteella. Mukana olivat myös pojat Hannu ja Seppo Rantala sekä heidän serkkunsa Aila Mäkelä.

hallussaan ja aina hauskoja juttuja. Yksi tyypillinen esimerkki Unton huumorista on seuraava tapaus: Linja-auton kääntöpaikka oli aivan Osuuskaupan edessä, ja Unto poikkesi yleensä aina kertoilemassa juttujaan kauppaan sisälle. Nyt hän ei ehtinyt sisälle asti, kun hän vahingossa pudotti kolikon taskustaan maahan. Samassa hän otti toisen ja heitti sen perään. Kun Rantala tuota ihmetteli, vastasi Unto, että ei kai sitä nyt yhden vaivaisen kolikon takia kannata kumarrella, ja nosti kolikot maasta.

Viimeisiä käyttö- tai myyntipäiviä ei ollut. Kauppiaan oli itse seurattava tuotteiden myyntikelpoisuutta aistien varassa. Kauppiiaan oli itse muistettava, milloin

herkästi pilaantuvat tuotteet olivat tulleet. Vanhentunutta tavaraa ei auttanut myydä. Asiakkaat olisivat kaikonneet muuten naapuriin. Hukkaan eivät kuitenkaan myyntikelvottomat tuotteet menneet. Varsinkin maataloihin otettiin mielellään leivät, maidot ja muut elintarvikkeet annettaviksi elukoille. Kellään ei ollut liikoja rahoja niin, että joskus niitä myytiin myös halvemmalla halukkaille.

Kauppa oli virallisesti auki arkisin klo 9–17 ja lauantaisin klo 9–13. Käytännössä kauppa oli kuitenkin auki aina, kun kauppias oli paikalla ja asiakas tarvitsi jotain. Itse kaupankäynnin lisäksi oli vielä paljon paperitöitä. Aina, kun tuli tavaraa, oli katteet laskettava itse ja hinnoiteltava sen mukaan. Näiden lisäksi oli vielä Veikkauksen tiliöinnit ja Osuuskaissan paperityöt. Usein kuluivat sunnuntait näiden paperitöiden parissa, mutta kaikki ne olivat Rantalan mielestä vain aivan luonnollisia, kaikki tehtiin, mitä oli tarpeen. Kauppiaspariskunta ei tuntenut työaikaa, ylitöitä saati sunnuntailisiä.

Jos ovet olivat lukossa, mutta kauppiaspariskunta paikalla, ei voinut kieltäytyä palvelemasta, siitä olisi loukkaannuttu. Kun kaikki asiakkaat olivat tuttuja, niin ei voinut kieltäytyä palvelemasta vaikka iltamyöhään tai sunnuntaina. Vähitellen alkoi ainainen saatavilla olo käydä raskaaksi. Päästäkseen välillä vapaaksi kaupasta, hankittiin kesämökki saaresta. Nyt saattoi viettää vapaa-aikaa aivan rauhassa, eikä kukaan voinut loukkaantua, vaikka myymälän ovet olivat suljettuna.

Naanatalin Osuusliike, Merimaskun myymälä lopetettiin 30.10.1983. ☘

Muistiruno kuukausista

Muistirunon on kertonut Anneli Junninen
Taustakuva: Näkymä Taattisten järvelle, Teemu Lineri

*Tammi-, helmi-, maaliskuussa meillä tuima talvi on
Mut jo huhti-, toukokuussa alkaa aika auringon.
Kesä-, heinä-, elokuussa ruohot, viljat varttuu.
Sato syys- ja lokakuussa kellareihin karttuu.
Marraskuussa musta maa valklunta vartooa.
Joulukuu myös joutuu juhlariemun tuoden
kaunihisti päättään kalenterivuoden.*

Näin olisi saattanut lukea erään merimaskulaisen koulutytön päiväkirjassa 5.9.1947

Teksti: Maikku Tuomi, perustuen Sirpa Tammelinin haastatteluun.

Rakas päiväkirja,

minä olen jo toisella luokalla alakoulussa. Minusta on kiva käydä koulua ja on hauskaa, kun koulu on taas alkanut kesäloman jälkeen. Minä tykkään opettajasta, vaikka hän onkin aika vaativa. Kun lähdin kouluun, oli kaunis sää, vaikka eipä se haittaa, jos olisi huonompikin sää. Minun koulumatkani on aika lyhyt. Täältä Palteelta, jossa meidän perheemme asuu, kuljen kävellen kouluun tuonne Vuorelaan. Tänä aamuna en nähnyt Sanni-tätiä missään, kun kuljin hänen talonsa ohitse. Sanni-täti on ahkera leipomaan. Itäpäivällä häneltä voisi saada reikäleivän reikiä maistaisiksi.

En nähnyt ketään koulumatkalla, mutta jos menisin myöhemmin, vaikka silloin kun Jalon linja-auto saapuu Turusta ja tuo postin sekä kauppoihin tavaraa, olisi kyllä väkeä liikkeellä. Jalon linja-auto melkein törmää Sanni-tädin taloon, niin ehdasta siinä on, kun se kääntyy.

Rantamakasiinin ja Sanni-tädin talon välistä Osuuskaupan ohitettuani käännyin taas rantaan ja jatkoin Jokisen papan verstaan nurkan takaa ylös koulun pihaan. Vieläköhän tänään tarkenisi käydä koulun jälkeen uimassa? Viime herralla me uskallettiin vielä kävellä lossin vajereilla, kun uitiin keskikohdassa ja taas yletyttiin vajereille, niin että päästiin salmen toiselle puolelle. Onkohan vesi viilentynyt jo liikaa, niin ettei tarkene?

Tänään meillä toisluokkalaisilla oli laskentoa, uskontoa, kaunokirjoitusta ja lukemista. Ekaluokkalaiset ovat meidän kanssamme samalla yhdysluokalla. Kun meillä isommilla oli kaunokirjoitusta, oli ekaluokkalaisilla samaan aikaan laskentoa. Opettaja kysyi heiltä, mitä on yksi ynnä kaksi. Arvaa mitä, rakas päiväkirja, yksikään ekaluokkalaisista ei tiennyt! Opettaja odotti vaikka kuinka kauan ja minua alkoi jo hermostuttaa niin, että minun oli pakko huutaa viittä-matta, että KOLME! Kyllä minua jälkeenpäin harmitti, kun opettaja minua torui.

Minä käyn aina kotona syömässä koulupäivän aikana, niin kuin muutkin, jotka asuvat lähellä koulua. En asu kyllä niin lähellä kuin ystäväni Laura, joka nyt on jo yläkoulussa. Hänellä oli tosi lyhyt matka alakouluun. Lauran isä on lautturi ja he asuvat ihan koulun lähellä rannassa. Tänään meillä oli tuttua ruokaa eli paistettuja perunoita ja kurkkua. Illalla taas syötiin keitettyjä perunoita ja läskisoosia, kurkkua ja vihreätä salaattia, niin kuin aika usein. Kun palasin jatkamaan koulupäivää, odotti maitomuki minua tuttuun tapaan pulpetilla. Muut, jotka syövät koulussa omia eväitään, olivat maitonsa jo juoneet.

Tänään, rakas päiväkirja, tapahtui jotain, mitä ei ole ennen tapahtunut! Meidän luokan Eeron mustepulloon oli tipahtanut taululiidun pala! Kun se sieltä saatiin pois, oli se liitu aivan sininen ja kaikki me innostuimme siitä valtavasti (pojat varsinkin!). Kun tuli välitunti, juoksimme kaikki kalliolle piirtämään sileään kallion pintaan tuolla sinisellä liidulla. Joku tietysti kanteli opettajalle ja kun opettaja näki meidän piirroksia ja varsinkin poikien piirroksia, saimme koko koulu jälki-istuntoa!

Koulun jälkeen kävin kaupassa äidin asialla. Ostin viiden pennin hiiwan ja toppasokeria. Kotimatalla en voinut vastustaa kiusausta ja maistoin palasen tuoretta hiivaa. Voi kun se maistui niin ihanalta! Illansuussa haettiin vielä Kan-nuruonalta meidän maitokannu ja vietiin tyhjä kannu tilalle.

Kuomenna onkin taas lauantai. Koulu loppuu yhdeltä. Täti Turusta tulee taas meille ja se on niin hauskaa. Käydään varmaan rannassa Salosen saunassa. Nyt on niin rauhallista nukahtaa. Tätini on kertonut minulle sota-ajoista, kun Merimaskussa asti näkyi Turun pommitukset. Hän tuli meille aina viikonlopuiksi silloinkin ja kertoi, että oli ihanaa, kun uskalsi riisua päivävaatteet yöksi ja käydä saunassa. Kaupungissa ihmiset nukkuivat vaatteet päällä ilmahälytyksen pelossa. Vaikka muistan minäkin hämärästi, kuinka isä rakensi salpietarisäikeistä kehikon, jolla ikkuna peitettiin, ettei valoa näkynyt ulos. Oli se pelottavaa aikaa, mutta nyt on rauhallista nukahtaa.

Rakas päiväkirja, vielä kerron ilouutisen! Lauran perhe on saanut Amerikasta sukulaisilta paketin, jossa on kahdet hokkarit! Nyt ei malta odottaa, että Kirkonsalmi saa jääpeitteen. Saan varmasti myös lainata vähän niitä hokkareita! Jännittävää! Kyvää yötä, rakas päiväkirja!

Sirpan luokkakuva vuodelta 1947

Merimaskun Saloranta Naantalin virkistysalueeksi

Teksti: Pertti Lehtoniitty
Leikkeet: Pertti Lehtoniityn kokoelmat
Kuvatestit: Maarit Lineri

Leirielämyksiä ja luontokokemuksia lähellä kaupunkia meren rannalla! Saloranta sijaitsee Merimaskussa 20 km Naantalin keskustasta. Alue on kaikkien naantalilaisten ja heidän vieraidensa käytettävissä ajalla 15.5. - 31.8. ilman erillistä varausta. Näin kuvataan Salorantaa Naantalin kaupungin nettisivuilla. Salorannan siirtyminen Naantalin haltuun oli monen asian sattumien summa. Seuraavassa kuvaa vaiheita läheltä seurannut Pertti Lehtoniitty.

Vuonna 1970 oli useissa sanomalehdissä huutokauppailmoituksia, jotka koskivat Merimaskun Salorannassa olevaa tilaa. Ensimmäiset niistä koskivat 25.10. olluista irtaimiston huutokauppaa.

Pian irtaimiston huutokaupan jälkeen ryhtyi perikunta myymään koko tilaa. Jostain syystä ei tila ei mennyt kaupaksi, vaikka hinta nykyajattelun mukaan oli erittäin edullinen, vain 180 000 silloista markkaa. Etenkin, kun rantaviivaakin oli yli puolen kilometriä.

Kappale kaunista Merimaskua ktietysti, totesi Naantalin toimikunta, joka oli valtuutettu hakemaan kesäpaikkaa naantalilaisille, löydettyään mielestään sopivan 70-luvun taitteessa. Vähän aiemmin oli tullut myyntiin tila, joka oli varattu siirtokarjalaisille vuonna 1946 kalastus- ja asutustilaksi.

Asutustilan alkuvaikeudet Salorannan tilan pito oli alkuun hankalaa, kun ei kenelläkään ollut kokemusta maanviljelystä ja karjanhoidosta. Isäntä, **Toivo Viljanen** seilasi koko ikänsä merrillä ja lapsista vanhin oli vasta rippikouluiässä. Onneksi naapurit auttoivat alkuun.

Kun rakennuksia ei vielä siinä vaiheessa ollut, piti ensin rakentaa navetta, johon perhe muutti asumaan. Sen toiseen päähän tehtiin sauna, keittiö ja makuutilat. Seinän takana olivat lehmä, lampaat ja myöhemmin hevonen. Noin kahden vuoden jälkeen pääsivät uuteen päärakennukseen. Vuoden 1954 syksyllä isäntä myi

Vielä 1971 eri lehtien ilmoituksissa tilaa tarjottiin myyntiin. Kun tilauksesta juuri samoihin aikoihin ilmoitti Naantalin kaupunki etsivänsä virkistysalueeksi sopivaa maa-alueita. Saloranta oli juuri siihen tarkoitukseen sopiva; oli metsää, meren rantaa ja tarpeeksi maa-alueita leiripaikaksi.

kiinteistön vanhimmalle pojalleen asumis- ja eläkeoikeuksineen, mutta tuli katumapäälle jo puolen vuoden kuluttua ja kauppa purettiin. Isäntä oli muutenkin ajoittain kiivasluonteinen, jolloin virkavaltaakin tarvittiin joskus rauhoitteluun.

Vanhempien kuoltua laittoi perikunta tilan myyntiin. Tilan pinta-ala on 30 ha, josta peltoa 4 ha, jota sittemmin raivattiin lisää 1,5 ha. Toimikunta totesi, että tila sopi erinomaisesti juuri toimikunnan kaavailemaan käyttöön, sillä tilaa on veneilijöille, karavaanareille, telttailijoille ja autoilijoille. Rantaa on useita satoja metrejä. Lisäksi nuorisolle on oma ranta erikseen lähellä Kukonsalmea.

Tilaa kuului myös puoliosuus Yllänpäässä sijaitsevasta Oomaninkari -nimisestä saaresta kooltaan 1 ha. Toinen puoli kuului **Väinö Maisalalle**, joka myöhemmin myi osuutensa Naantalille.

Saloranta on edelleen kaikkien merimaskulaisten eli naantalilaisten vapaasti käytettävissä. ☘

Heti talvella 1971 kaupunki päätti ostaa Salorannan ja aloittaa heti sen kunnostamisen, jotta leiritoiminta alueella saataisi mahdollisimman pian alkamaan. Hintaa sovitteltiin ja lopulta kaupunki maksoi alueesta 165 000 mk. Alueen valvojaa alettiin etsiä saman tie, myös markkinointi käynnistettiin pian.

Vuonna 1972 ideottiin pyöräretki Salorantaa toukokuun lopulla. Salorannan pellot oli vielä siinä vaiheessa vuokrattuna Martti Erämajalle.

Kesäleiritoiminta aloitettiin heti samana kesänä. Ensimmäinen leiri oli 7-13 vuotiaiden kahden viikon leiri, jossa oli yhteensä 12 telttakuntaa ja 46 nuorta. "Mukavaa täällä on ollut", kommentoivat nuoret lehdelle.

Samana vuonna Naantalin matkailulautakunta ilmoitti järjestäneensä mahdollisuuden päästä Turusta Naantalin kautta vesibussilla Salorantaan lauantaisin ja sunnuntaisin. Matkan hinta oli yhteensä 3 mk ja edestakaisin 5 mk. Ilmeisesti vesibussi liikenne ei kannattanut, sillä seuraavana vuonna ilmoituksessa kerrottiin vesibussi liikenteen perumisesta.

Naantalilaiset löytäneet Salorannan

Salorannan itäranta on kysytty paikka: Naantalin kaupungin nuorisoleirejä nyt neljä, osapottajia kolme kertaa niin paljon kuin ennen

Merimaskun Salorannassa metsäpalo

NÄIN selkeästi lehdään Salorannan läännessä tiettäväksi, sillä on kysymys. Rauhassa ovat saaneekin olla.

1975 lehtiartikkelissa jo kerrotaan naantalilaisten löytäneen Salorannan. Uusi sauna valmistui tuona vuonna kesäleiriläisten ja muiden leiriyttyjen iloksi. Nuorten luovan toiminnan leiriläiset eivät kaivanneet alueelle muita, näkyy ilmestyneen lehden kuvassa. Pieni metsäpalo alkukin koettiin kesän aikana Salorannassa. Kesän 1975 kerrotaan lehdissä olleen Salorannan tähän asti vilkkain kesä.

Salorannassa ei saa nauttia alkoholijuomia

1980 Saloranta sai viimein rantakaavan. Ehdotuksen mukaan alueen käyttöä kehitetään jo olemassa olevan käytännön pohjalta ja sinne lisätään vuokramökkitoimintaa, rakennetaan yhteismajoitustiloja, parannetaan liikenneväyliä ja pysäköintitiloja. Rantakaavan ehdotus tarvitsi vielä Merimaskun kunnan hyväksymisen.

1981 korjattiin järjestyssääntöjä. Aiemmissä säännöissä mainittiin, että alkoholin käyttöä olisi vältettävä. Nyt täydennetyissä säännöissä alkoholin käyttö kiellettiin kokonaan. Samassa yhteydessä lisättiin maininta, että ympäristöä tai rakenteita rikkova on korvausvelvollinen.

Vuorenpään kasvattityttö Orvokki Sariola muistelee lapsuuttaan

Teksti: Maarit Lineri
Kuvat: Orvokki Sariolan albumit

Lähes sata vuotta sitten oli Merimasku tyystin toisenlainen kuin nykyään. Merimasku oli maatalousvaltainen pitäjä, jossa ei työmahdollisuuksia sen kummemmin ollut. Oli muutama isohko talo ja lukuisia pientiloja ja entisiä torppia. Jotkut harvat kävivät Naantalissa tai Turussa asti töissä, loput tekivät ns. päivätöitä eri taloissa.

Vuorenpään kalliolla. Vas. Esteri, Elna, mamma sylissä Orvokki ja Elli.

URVOKKI 1 VUOTTA

Reipas haravatyttö

Rippuvuussa

Sellaiseen pieneen entiseen Sannaisten Itätalon Vuorenpään torppaan otettiin **Orvokki Sariola** keväällä 1933 kasvatiksi. Lahja Orvokki Sariola os. Lahtinen (s. Nestén) on syntynyt 15.1.1933 Merimaskun Sannaissa. Äiti oli antanut hänet kolmen kuukauden ikäisenä kasvatiksi Vuorenpäähän **Hilma Lindqvistin** hoiviin.

Kun ajattelee sen ajan tilanteita maataloissa; nuoria ihmisiä piikoina ja renkeinä, ei voinut välttää kanssakäymisiä ja sen seurauksia. Harvoin yksinäisillä äideillä oli mahdollisuutta pitää lapsiaan luonaan. Onneksi löytyi lähes aina ihmisiä ja perheitä, jotka huolehtivat näistä viattomista jälkeläisistä. Tällainen huolehtija oli myös Hilma Wictoria Lindqvist.

Kasvattina Vuorenpäässä

Orvokki ei ollut ensimmäinen kasvattilapsi Vuorenpäässä, heitä oli ollut aiemminkin. Orvokin tullessa Vuorenpäähän oli Hilma samana vuonna

menettänyt 10 vuotta nuoremman miehensä. Kasvattimamma Hilma oli jo 60-vuotias, mutta iästään huolimatta otti pienen tytön hoiviinsa. Vuorenpäässä asuivat myös Hilman omat, jo aikuiset lapset **Olavi, Esteri, Elna** ja **Elli**. Mamma, joksi Orvokki Hilmaa kutsui, oli kertonut, että vanhimmat työtöt olivat pieninä sairastaneet tulirokon, jonka jälkiseurauksena molemmat sairastivat reumaa. Heistä Elna niin vakavasti, ettei pystynyt liikkumaan, eikä myöhemmin enää edes syömään itse. Siihen aikaan ei terveydenhuolto ollut kovin kehittyntä. Kaikki he kuitenkin osallistuivat pienen Orvokin hoitoon ja kasvatukseen.

Samassa taloudessa asui myös **Kerttu**. Kerttu oli Huhtalasta ja Orvokkia 6 vuotta vanhempi. ”Kerttu ei ollut varsinainen kasvattilapsi, mut mamma oli ottanu hänet luokseen asumaan, kun tämän äiti oli kuollut hukkumal”, kertoo Orvokki ”Kerttula oli myös sisko, mutta hänet annettiin Huhtalan mummolle hoitoon. Kerttua hän ei huolinu, kun hän oli kuulema niin ”hankala”. Kerttu oli kaubian ittepäine ja huutavaine. Mää taas olin kuulema kaubian kiltti. Sitä mää olen ajatellu, ku kaik nää mamman lapset oli yksinäisten äitien lapsia, ei kukka ollu avios. Mää kyl sain niitten ihmisten sen hellyyden, mitä tuntee pientä lasta kohtaan”, muistelee

Vuorenpään ulko-ovella. Takaa vas. Elna, Orvokki ja naapurin Selma. Edessä Leinosen rouva ja Hilma-mamma.

Vuorenpäässä vietetään Elnan 50-vuotisjuhlaa. Mukana naapurien väkeä

Rantalan pellolla

Vasemmalla Orvokki, vieressään Hilma-mamma

Kuvassa vas. Orvokin velti Aarre, hänen äitinsä Olga Elisabet (Liisa) v. 1941

Orvokki kiitollisuudella.

Orvokin vanhemmat

Orvokki kertoo, että kyllä hän on alusta asti tiennyt omat vanhempansa ”Äiti oli kymmeniä vuosia karjakkona Järvensuun Iso-talossa”. Orvokki naurahtaa tuolle sattumukselle, kun hänestä itsestään tuli myöhemmin emäntä Iso-talon naapuriin Rantalaan. ”Sit mul on se velti, ihan täysvelki, joka on munt kolme vuotta nuarempi. Veljen nimi on **Aarne**. Hänet ottiva **Penttilät** omaksee vaik olivatki jo vähä vanhempia ihmisii. Me ei oltu keskenää tekemis, ennenku vast aikuisina.” Äitiään Orvokki tapasi useamminkin kerran, mutta isäänsä vain kerran.

Lapsuuden muistoja

Orvokki oli Vuorenpäässä 17 -vuotiaaksi asti. ”Peltoa oli pari hehtaaria, lehmä, possu, mikä ain teurastettii syksyl ja joku lammas. Sill sit varmaa tultii toimee, ja sai mamma varmaa mun pitämisest hiukka rahaa”, valottaa Orvokki toimeentuloa, ” Ja

mää varmaa paljo enemmä kulutin”. Orvokki kertoo, että tiukkaa oli, mutta ei koskaan nähty nälkää, aina oli ruokaa pöydässä. Monenlaisia töitä tehtiin elannon eteen. Orvokikin kävi päivätöissä silloin tällöin eri taloissa. ”Lehmän astutuksestakin tehtiin päivätöitä, harventamas käytiin juuriskapellol, haravoimas käytiin, viljapellol käytiin lyhtei sitomas. Mää olinki kova haravoimaa”, Orvokki kertoo, ”Sit käyttii mettäs keräämäs marjoi ja kantarellei. Niit kaikki kerättii ja myyttii, niist saatii sit vähä rahaa.”

Orvokki muistelee, että on hän joutunut lypsämäänkin. ”Siinä puolen kilometrin päässä oli semmonen Leinin paikka. Rouva oli simmotos sairas, että sai joskus semmosii kohtauksii, et meni ihan jäykäks ja tajuttomaks. Jos muut talosta lähtivä jonneki pois, ni Leino tuli hakemaa munt sinne seuraks. Mää pelkäsi sitä rouvaa niire kohtausten takia. Kerran sit oli lehmä menny piikkilankaa ja utare haljennu. Sillonki munt haettii paikal ja mää joutusi sen lypsämää, mut huanost. Kyl kai se lehmä joututti sit lopettamaa.”

Sattumuksia

”Vuorenpään naapuril oli hyvä kaveri, joka oli seppä. Molemmil maistus viina kyl”, muistelee Orvokki tarinoita, ”ja sit ku se viina loppus keske, ni siit tuli sit riita siihe. He rupesiva sit oikee tappelemaa siäl sisäl. Lasten äiti oli navetas juur ja lapset lähtivä äitiä hakemaa, et tul ny, ku niimpal tappeleva, et sepäl putosiva jo hamppat suust. Sepäl oli tekohamppat ja sepän vaimo oli myähemmi moittinu, ku ne hamppat oli siin menny rikki; et ku hän on vuarise voit sun hamppaissis pistäny.” Niin kalliit olivat hampaat olleet.

Kerran sitten naapurin mies olisi jotain halunnut tehdä, mutta vaimo oli kieltänyt. ”Mies oli ollu vähä ärhäkkänä siin ja sanonu lähteissäs, et mää mene hirtte. Vaimo oli ollu oikee syrämmistynny ja vastannu, et men vaa mut älä iba lähel men. Oli Heino tullu sit aamul kotti.”

Orvokki muistelee, että naapuri oli heillä aina joulupukkina: ”Ja

tais sillonki mennä hiukka polvilles.” Muuten, muistelee Orvokki, että naapurin perhe oli kovin nauravaista väkeä.

Tie vie Sariolaan

”Olen mää tuntenu Ilmon ain”, ketoo Orvokki, ja tarkoittaa miestänsä **Ilmo Sariolaa**. ”Ilmolla oli siin Vuorenpään lähel pelto ja sillä tavalla tavannu.” Orvokki oli silloin jo Naantalissa töissä Reunamon sekataravakaupassa myyjänä. ”Ilmo hoksis, et mää käyn Naantalissa ja ajattelin kerranki, et Ilmo oli pitkään istunu siäl tiä viäres. Kerranki se oli, mää muistan, mää olin lähteny hakemaa postii Länstalost ja Ilmo oli siin sit kattomas olevinas jottan satoo, mitä on pellol tulos. Siin sit tiätyste juteltii. Hän oli siin odottanu, kui kaua olikaa, et mää tule siält. Jollai taval oli kai ihastunu. Ja piti kyllä niin...”, hymyilee Orvokki muistoaan. ”Sit ku hän oli huomannu, et mää käyn Naantalissa töis ja asun Kertun tykön, hän ain tarjos jollai kulkuneuvol mul kyytti. Odotti munt töist kotti.

Ei me siin sit kovi kauaa oltukaa, mentii kibloih ja tammikuus naimisii” Ilmo Sariola ja Orvokki Lahtinen vihittiin ??? ”. Orvokki sanoo, ettei hän koskaan ajatellut, että Ilmo olisi vanha. ”Hän oli aina kokeilemassa ja hankkimassa uutta ja kehitykses mukaan.”

Älä koskaan sano, ei koskaan

Lopuksi tulee Orvokille vielä mieleen mamman kanssa käyty keskustelu. ”Kun mä sit vähän kasvoin ja rupesin miettimään, et mitä mää sit rupeisin tekemään ja mamma alko jututtaa munt siit. Ei mul ollu minkän näköst tiatooka, et mitä tekisis. Hän sanos mul, et men jonkkus maapaikkaa.” Orvokki jatkaa oikein painokkaasti: ”Ja mää sanosi, et enkä men, mää en men mihkän maapaikkaa, ku oon ollu näis ja tiädän sen työtahrin, riippuen talost. Siihen mamma sanos, ettei koskan sovi sannoo, että mää en mee tai mää en tee, ku ei koskan tiä vaik sikapiikan kualis.”

”Sil seurauksel sanoisin, et olen ollu sikapiikanaki sen jälkken, ku Rantalaan otettii sikoi.” ☘

Päiväkirja kertoo uskosta, sisusta ja häpeästä

Teksti: Anneli Kallioniemi, o.s. Erämaja

Lähde: Erämaja-Kantolan sukukirja, Virpi Erämaja 2002

Kuvat: Suvun valokuva-albumit ja kuvataulut, Virpi Erämaja, Anneli Kallioniemi

Aikkolan torpan toimelias emäntä Amanda Erämaja oli myös harras ja herkkä kristitty. Hän järjesti kotonaan hengellisiä tilaisuuksia niin runsaasti, että Aikkolaa alettiin kutsua Kaanaanmaaksi.

Sydämeeni on syöpyntynyt varhainen lapsuusmuisto: Ryömin sängyn alle piiloon kumaraa, mustapukuista naista. Isoisäni äiti **Amanda Erämaja** (1877-1959) on tullut katsomaan pikkutyttöä, joka ei uskalla ottaa karamellia koukkuselkäisen vanhuksen kädestä.

Vuosikymmeniä myöhemmin Amandan elämäntarina alkoi kiinnostaa minua. Suvun aarteita ovat hänen päiväkirjansa ja kirjeensä. Amandasta eli Mantasta on säilynyt myös useita valokuvia. Varsin näyttävä on Amandan ja **Frans Oskar Erlinin** hääkuva vuodelta 1899. Erämajaksi perhe muutti nimensä vuonna 1936.

Päiväkirja ja kirjeet on kirjoitettu kauniilla käsialalla ja melko virheettömällä suomen kielellä. Tämä on erikoista, sillä Amanda varttui syrjäisessä torpassa ja kävi vain lyhyen kiertokoulun.

Päiväkirjan alkuun hän kirjoitti sanat: Lapsilleen kirjoittanut Amanda Erlin. Amanda siis halusi jälkipolven lukevan hänen kirjoituksensa. Hän tai joku muu on kuitenkin leikannut ja tuhonnut kirjasta useita sivuja. Ilmeisesti teksti on ollut monin paikoin liian henkilökohtaista.

Erityisen henkilökohtainen tilitys on Amandan vuonna 1917 kirjoittama monisivuinen kirje pastori **Kustaa Adolf Paasille** (1869-1935), joka oli Suomen Lähetysseuran palveluksessa. Kirjeessä hän tilittää pastorille lähes koko siihenastisen elämänsä.

Amanda kirjoitti kirjeestä kopion harmaakantiseen kirjaseen, joka on säilynyt jälkipolville. Vaikka kirje on äärimmäisen henkilökohtainen, hän toivoi Paasion antavan sen muidenkin luettavaksi.

Ankea lapsuus

Amanda Vilhelmiina Lindqvist syntyi 15.6.1877 Melton torpassa Merimaskussa. Hän oli Sannaisten Itätalon torpparin **Isak Lindqvistin** ja tämän vaimon **Wilhelmiinan** ainoa lapsi. Koti sijaitsi Merimaskun kunnan eteläkolkassa, Kolkan lahden rannalla.

Amanda kuvaili pastori Paasille lapsuuttaan yksinäiseksi ja karuksi. Hänellä ei ollut sisarusia, joiden kanssa leikkiä. Lisäksi äiti oli ärtyisä ja etäinen. Jos Amanda halusi äidin lähelle, tämä saattoi tiuskaista: ”Pois tieltä, mitä täällä teet!”

Kun äidin silmä välitti, Amanda toisinaan pujahti torpan toisessa kamarissa asuneen isoisä **Hermanin** luo. Pappa kertoi vanhoista ajoista ja antoi joskus

Melton torpparin tytär Amanda Vilhelmiina Lindqvist ja Ampuminmaan Veikon torpparin poika Frans Oskar (Oskari) Erlin vihittiin 6.8.1899. He asettuivat Melton naapuriin Aikkolan torppaan. Sukunimi Erlin vaihdettiin Erämajaksi 1930-luvulla.

luumun tai jonkin muun herkun tyttöselle.

Äiti ei sietänyt appeaan silmissään. Isoisä teki ruokansa ja hoiti muutenkin itsensä. Kun pappa teki kuolemaa, Amandan isä auttoi sen minkä pystyi. Tämä kaikki jäi lähtemättömästi tuolloin 12-vuotiaan tytön mieleen.

Lohdutusta yksinäisyyteen ja kodin ankeaan ilma-piiriin Amanda löysi Raamatusta. Jo pienenä hän kääntyi rukouksissa Jeesuksen puoleen, kun lehmä oli tukehtua perunaan tai kun raivoisa ukkosmyrsky jyrysi. Ja avun hän saikin: lehmä oksensi perunan ja salammat väistyivät.

Kurjan lapsuuden ja toisaalta lohduttavien uskon-

kokemusten kautta käy ymmärrettäväksi Amandan henkinen taistelu. Toisaalta hänen uskonsa oli luja ja hän luotti Jumalan hyvyyteen, toisaalta hän vatvoi loputtomiin omia ja toisten vaikuttimia ja koki itsensä huonoksi ja kelvottomaksi.

Asiaa pahensivat tapahtumat Ruokorauman sahalta, sillä perheellinen työnjohtaja ihastui 20-vuotiaaseen Amandaan ja ryhtyi viekoittelemaan neitokaista. Nykyään tällaista käytöstä sanottaisiin seksuaaliseksi häirinnäksi. ”Mutta jos tästä jotakin kerrotte niin varo, revolverilla ammun sinut varmaan”, oli mies uhitellut.

Amanda oli mennyt sahalle töihin maksaakseen ompelukoneen, joka oli hänelle hankittu. Vaikka mitään lähentelyä ja uhkaavia sanoja pahempaa ei tapahtunut, Amanda koki itsensä tahratuksi ja kelvottomaksi. Kun ompelukonerahat oli tienattu, hän lähti sahalta saamatta sydämeensä rauhaa.

Amanda avioituu

Onneksi Amandan elämään ilmestyi Ampumaan (nykyisin Ampuminmaan) Veikon torpparin toimelias poika Frans Oskar Erlin Rymättylästä. 24-vuotias Oskari ja 22-vuotias Amanda vihittiin vuonna 1899.

Nuoripari asettui ensin Meltoon, olihan Amanda ainoana lapsena luonnollinen torpan pidon jatkaja.

Nuoripari halusi kuitenkin omaan rauhaan ja saikin tilaisuuden, kun naapurissa olleen Aikkolan torpan torppari kuoli. Vuonna 1901 Amanda ja Oskari muuttivat Aikkolaan, joka kuului merimaskulaiseen Koverin taloon.

Amanda oli näin saanut ulkoisesti asiansa järjestykseen, mutta sisäinen rauha puuttui. Mielessä velloivat Ruokorauman sahan tapahtumat.

Vuonna 1902 Rymättylässä pidettiin isot ja vaikuttavat lähetysjuhlat, joista alkoi paikkakunnalla oikea herätyksen aalto, niin kutsuttu Hannulan herätys.

Amandakin oli paikalla. Seuraavana vuonna hän oli kuuntelemassa, kun pastori Paasio puhui erityisen väkevästi.

Amanda rohkaistui puhumaan Paasion kanssa. Pastori kehotti häntä kääntymään oman, Merimaskun seurakunnan papin puoleen. Niin Amanda myös teki ja vuodatti tälle kaiken, mikä sydäntä painoi. Puhuminen helpotti, vaikkei pappiparka osannutkaan häntä neuvoa.

Illalla Amanda luki Uskovaisen Aarre -nimisestä kirjasta, kuinka rauhattomuus pakenee Kristuksessa. Vihdoin Amanda uskoi saaneensa kaiken anteeksi. Hänen suureksi toiveekseen tuli, että kaikki muutkin saisivat kokea saman armon.

Kovaa työtä ja synnytyksiä

Amandan ja Oskarin esikoispoika **Valtter** syntyi vuonna 1900 ja **Ester**-tytär 1901.

Esterillä oli vaikea silmäsairaus eikä hän kestänyt valoa. Kun Oskari tuli väsyneenä pelloilta puolipimeään tupaan, hän tahtoi avata ikkunat. Amandan sydäntä särki lapsen itkunparahdus. Lopulta lainattiin rahaa, jotta Ester saatiin Turkuun lääkäriin. Amanda asui siellä kaksi viikkoa ja kävi Esterin kanssa päivittäin lääkärin luona silmätippoja saamassa.

Torpan raskaat työt, tiheät raskaudet ja lapsen sairaus rasittivat Amandan voimat äärimmilleen. Juuri toisen

Amanda sai mieheltään v. 1916 joululahjaksi muistikirjan, josta hän teki päiväkirjansa. Seitsemän lapsen äiti halusi jättää näin muiston lapsilleen. Amandan käsiala on kaunista ja teksti lähes virheetöntä. Kuva päiväkirjan ensimmäiseltä sivulta. Kuvan oikeasta reunasta huomaa, että sivuja on myöhemmin leikattu pois.

keskenmenon kokeneena ja puhki väsyneenä Amanda kantoi painavaa ja valittavaa lasta pitkin Aurajoen rantaan kohti majapaikkaa. Amandan mielessä kävi ajatus, miten helppoa olisi hukuttaa itsensä ja lapsensa, päästä pois kaikesta vaivasta. Onneksi hän torjui vaarallisen ajatuksen ja jatkoi elämää.

Lopulta Esterin silmät paranivat. 1905 syntyi **Irene**, joka oli sairas ja kuoli vuoden ikäisenä. Sitten syntyivät **Martti** 1906, **Tyyni** 1909, **Lauri** 1912, **Hellin** 1914, **Dagni** 1916 ja **Ilmi** 1919.

Amanda rakasti lapsiaan äidinrakkaudella. Silti hän uskalsi tunnustaa pastori Paasiolle kirjeessään vuonna 1917, että olisi itse halunnut vaikuttaa lapsilukuun.

”Olisin tahtonu itse määrittellä lasteni tulon, mutta mitä sille voin tehdä, enhän olekkaan omassa vallassani, jos sovussa tahdon elää niin miehen tahdon alle on taivuttava. . .”

Avioelämän haasteisiin Amanda ei saanut kirkon miehiltä juurikaan ymmärrystä. Aihepiiristä hän pyrki hankkimaan tietoa ulkomailta saakka.

Amanda oli siis edistyksellinen ja toivoi naisille parempia oikeuksia miesten hallitsemassa maailmassa.

Hän pyrki muutenkin edistämään vaimoväen valistusta. Hän kiersi ahkerasti keräämässä muun muassa Kotilehdelle tilauksia ja kirjoitti lehteen itsekin.

Elämää sata vuotta sitten

Amanda sai kovasti toivomansa päiväkirjan mieheltään joululahjaksi vuonna 1916. Hän oli tuolloin jo 39-vuotias.

Amanda kirjoitti päiväkirjaansa joulukuun 1916 lopulta vuoden 1917 lopulle saakka. Sitten päiväkirjan pito jostain syystä loppui. Tällaisenaikin kirja antaa hienon kuvan toimeliaasta torpparin vaimosta, herkästä

Amanda ja Oskari Erämaja lapsineen vuonna 1922. Taustalla näkyy Aikkolan ranta. Puolisoiden välissä tytär Hellin. Takana vasemmalta lapset Ester, Lauri ja Tyyni. Kuvasta puuttuu vanhin poika Valtter, josta tuli jo nuorena Amandan kotipaikan Melton jatkaja. Lapset Martti ja Dagni olivat menehtyneet kurkkumätään edellisenä talvena ja Ilmi-tyttönen nukkunut pois kesällä 1921.

Ylempänä Aikkolan pihapiiri kuvattuna 1930-luvun loppupuolella. Päärakennus (oikealla) on nykyäänkin sama kuin Amandan emännöidessä taloa. Tässä kuvassa näkyy ylhäällä oikealla jo ”yläriivi”, joka rakennettiin Amandan ja Oskarin vanhuudenkodiksi. Alempana ilmakuva 1960-luvulta

kristitystä ja elämästä Aikkolassa sata vuotta sitten.

Oskari-puoliso kalasti perheelle elantoa ja vei usein Turkuun säynöjä ja voita.

Torstaina 10. toukokuuta 1917 ”meni Oskari taas niitä viemään Turkuun, mutta olipa varaskin tullut niistä ottamaan osansa: edellisenä iltana sousti isopappa kalaruuhun Melton rantaan, siinä oli 10 säkki kaloja, varas oli ottanu yhden säkin ja menny pois”.

Maailmanpolitiikkaakin sivutaan. Perjantaina 23.3.1917 Amanda kirjoitti: ”Oli vallankumousjuhla että oltiin pois koulustakin. Nyt on keisari pois istuimelta, ja kansallaan valta.” Teksti viittaa Venäjän vallankumoukseen, jossa Nikolai II luopui vallasta.

Emännän arkisiin töihin kuului esimerkiksi karjanhoito, kuten lampaiden keritseminen. Sokeria ostettiin Piilmannilta ja Koverin talosta hankittiin porsas 35 markalla.

Merimaskun kirkko oli Amandalle rakas paikka, johon hän taivalsi usein yksinkin. Tapansa mukaan hän lainasi veneen lapsuudenkodistaan Meltosta, mikä lyhensi soutumatkaa.

Uskonasioissa sisukas

Amandan kristillisuus oli poikkeuksellisen kouriintuntuvaa ja sisukasta.

Mainio esimerkki tästä liittyy Merimaskun kirkossa 31. lokakuuta 1917 järjestettyyn uskonpuhdistuksen 400-vuotisjuhlaan. Nyt sata vuotta myöhemmin Suomessa on vietetty uskonpuhdistuksen 500-vuotisjuhla.

Kun 400-vuotisjuhlaa Merimaskussa valmisteltiin, Amanda halusi viedä kotinsa seinältä Lutherin kuvan koristamaan kirkkoa. Kirkkoherra **Nurmi** ei ollut ajatuksesta riemuissaan, mutta myöntyi. Kotonakaan ei innostuttu siitä, että kuva vietäisiin kamarista, mutta suostuttiin kuitenkin. Amanda vieläpä pyysi ystävältään opettajatar Paasiolta pakkasilta säästyneitä kukkia ja teki Lutherin kuvan ympärille köynnöksen ja alareunaan kukkavihkon.

”400 vuotta takaperin on tämä mies naulannut Wittenbergin kirkon ovelle ne väitöslauseensa. Nyt minä lyön naulat Merimaskun kirkon seinään kunnioittaen hänen muistoaan”, Amanda julisti ja kiinnitti taulun

Amanda, hänen poikansa Valtter ja isänsä Isak sekä Valtterin esikoistytär Ulla kastepäivänä v. 1926. Pienokainen kuitenkin menehtyi aivokalvon-tulehdukseen yksivuotiaana.

koristuksineen seinälle.

Lähetystyö oli erityisen lähellä Amandan sydäntä. Hän järjesti kotonaan useita hengellisiä kokouksia pakanalähetyksen hyväksi. Niistä hän kertoo päiväkirjassaan, mutta muistiinpanoja on löytynyt myös päiväkirjan välistä.

Aikkolan torppa oli usein tupaten täynnä väkeä. 3.3.1918 kuulijoita oli Amandan mukaan niin paljon, ettei hän voinut lukumäärää laskea, ehkäpä yli sadan.

Nöyryyttävä päivällinen

Amanda halusi kestitä arvovieraansa hyvin. Kouluja käymätön torpparin vaimo valmisti hyvät ruoat, mutta häpesi ja vatvoi osaamattomuuttaan.

Amanda eli 81-vuotiaaksi. Kuvassa lähipiiriä hänen ympärillään.

”Mikä olen minä? mökin tyttö, vailla kaikkea opetusta ja sivistystä. Muistuu vielä mieleeni miten isäni ja äitini kodissa oli, takan reuna oli minun ja äitini pöytä, parasta söimme ja maistuihan se ruoka oikein hyvältä. Isän oli tapa ainakin syödä pöydän ääressä, mutta me takan, ja eihän meillä ollut pöytäkalustokaan suuri, silloin kuin syötiin puuroa, niin lusikka käteen, ja silloin kuin perunia, niin veitsi ja puulautanen.”

Omasta mielestään Amandalle sattui kauhea onnettomuus kerran, kun hän ei ymmärtänyt tuoda pöytään alkuruokalautasten lisäksi pääruokalautasia. Pastori Nurmelta (myöhemmin kirkkoherra) ja hänen rouvaltaan oli vähällä jäädä pääruoka syömättä!

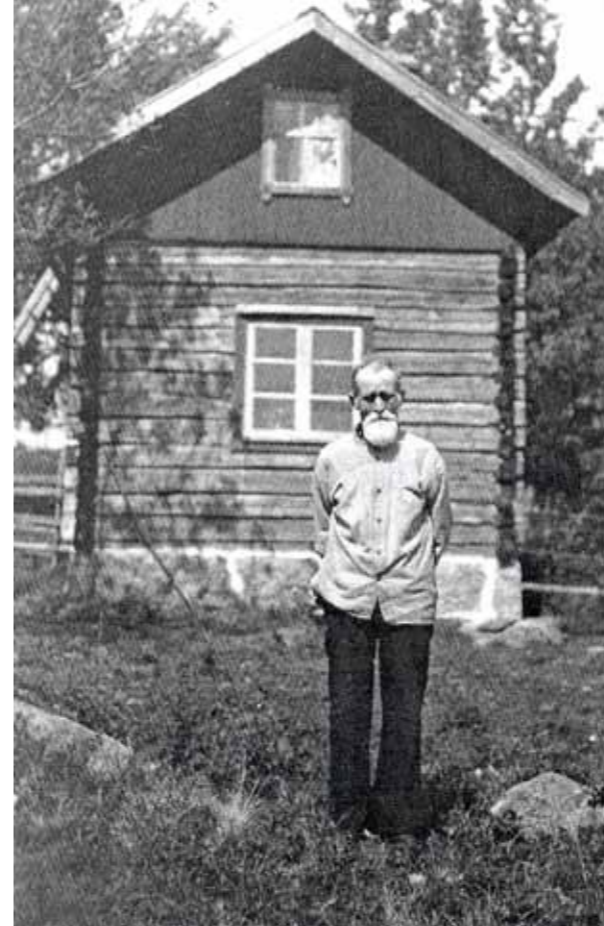
”Miksi ette syöneet sitä ruokaa kuin olin valmistanu. Rouva vastaa, kyllä me olisimme syöneet, mutta kun ei emäntä tuonut lautasia. ”

Amanda tunsu itsensä tyhmääkin tyhmemmäksi.

”Tuskinpa kukaan voi arvata sitä vaikeutta mikä minulla siihen aikaan oli valmistaa sellaisia tilaisuuksia. Ei ollut palvelustyttöä. Monta lasta, kaikki vielä niin vähäisiä, ettei heistä ollut mitään apua, päinvastoin työtä, ainakin heidän vaatteistaan on paljon murhetta, ja mistä saa aikaa tehdä ja korjata, kun taloudessa on niin paljon muuta työtä. . . ”

Etenkin tämän päivällisotkun jälkeen Amanda tulkitse vuosikausia Nurmen ilmeitä, käytöstä ja sanoja miettien, onko hänet hyväksytty vai ei. Kaiken epävarmuutensa Amanda vuodatti kirjeessään Paasiolle.

Lopulta hän päätyi terävään totuuteen ja myönsi ehkä asettaneensa kirkkoherran jossain muodossa Jumalan sijalle. Amandan olo keveni ensimmäisen käskyn äärellä: ”Minä olen Herra sinun Jumalasi, älköön sinulla olko muita Jumalia.”

Amandan isä Isak (lisakki) Lindqvist kuvattuna noin 70-vuotiaana 1920-luvulla. Hänen takanaan näkyy Melton vanhanväenrakennus.

Amanda hoiti kanoja vielä vanhoilla päivillään.

Amanda Erämaja 57-vuotiaana 1934

Suuri suru Aikkolassa

Vuodet 1921-1922 olivat Aikkolassa äärimmäisen raskaita. Perheen kuopus Ilmi kuoli yksivuotiaana kesällä 1921. Kuolema oli kuitenkin tavallaan helpotus, sillä tyttö oli kehitysvammainen ja vain makasi sängyssään.

Saman vuoden lopulla alkanut kurkkumätä toi perheeseen suuren surun. Isä Oskaria ja Esteriä lukuun ottamatta kaikki sairastuivat. Muut paranivat, mutta 5-vuotias päivänsäde Dagni ja jo miesten töissä isää auttanut 15-vuotias Martti kuolivat.

Joulusta tammikuun loppuun koko talo oli karanteenissa. Dagni ja Martti voitiin haudata vasta karanteenin päätyttyä. Koko elämä oli pysähtynyt.

Elämän oli kuitenkin jatkuttava. Torpat itsenäistyivät, ja Aikkola niiden mukana. Lapset varttuivat ja löysivät vähitellen oman tiensä. Laurista tuli kotitilan jatkaja.

Aikkolan pihapiiriin tehtiin Amandalle ja Oskarille ”ylärivi” vanhanväen rakennukseksi. Amanda rakasti kissoja ja niitä olikin monta.

Lauri Erämajan tytär **Terttu Jalonen** muisteli, että isomamma oli hiljainen ja hieman etäinen. Lapsen silmissä isomamman ihmeisiin kuului muun muassa vanha valokuva-albumi, johon oli liimattu upeita kultakoristeisia postikortteja. Esiliinan taskusta löytyi lapsille punavalkoraitaisia vanhanpiian karkkeja.

Sekä Oskari että Amanda muistetaan kovina työhöimisinä. Vielä vanhoilla päivillään Amandan nähtiin kantavan 15 kiloa kananmunia Poikon kaupalle. Ensin Amanda souti Kantolan rantaan ja käveli siitä useamman kilometrin kantaen painavaa munakoria.

Oskari kuoli Aikkolassa 69-vuotiaana vuonna 1945 ja Amanda 81-vuotiaana vuonna 1959.

Tyyni-tytär muistelee

Amandan ja Oskarin keskimäinen lapsi Tyyni Erämaja (1909-1995) kirjoitti aikoinaan muistoja omasta lapsuudestaan. Jo kuuden-seitsemän vanhana osallistuttiin monenlaisiin hommiin. Valittaa ei saanut. Torppariperheen piti myös tehdä paljon ilmaista työtä Koverin taloon.

Kun isä sunnuntaisin luki Kirkkopostillaa parikin tuntia, lasten piti kuunnella sitä hiljaa paikoillaan.

Myös saunassa oli oltava hiljaa kuin kirkon penkissä.

Tyyne Erämaja muisteli myös punakapinaa.

”Kouluaikanani tuli tuo punakapina. Isä ja vanhin veli, muitakin miehiä kylästä, lähtivät piiloon, etteivät kapinalliset saaneet heitä värvätyksi riveihinsä. Olin 9-vuotias, mutta osasin jo pelätä, kun hevosella miehiä ajoi pihaan ja tupa täyttyi heistä, pysyivät ruokaa, mutta äiti vastasi: Ei ole niin suurta keittoastiaa, että riittäisi ruokaa niin monelle.”

”Äiti osasi olla rauhallinen, mutta Esteri-sisko näytti niin vihaista naamaa, että pelkäsinkin hänen puolestaan. Olisivat voineet vaikka ampua. Siivosti he kuitenkin käyttäytyivät, eivätkä ruokaa enempi vaatineet, kuuluaan äidin selityksen. Vähän aikaa lämmiteltyään poistuivat. Huokasimme helpotuksesta.”

”Äiti oli tarmokkuudessaan ihmeellinen. Hän ei itseään säästänyt, kun oli hengellisistä asioista kysymys. Kotiini kokoontui kerran kuussa säännöllisesti kylän väki ja kauempaakin. Aina joku puhujakin, maallikko tai pappi. Tupa oli aina väkeä tulvillaan. Lähetysompeluseuroja oli ja myös merimieslähetys oli lähellä äidin sydäntä.”

Lapsille hauskipia leikkipaikkoja olivat ranta ja heinäladot. Suuri kiinnostuksen kohde oli rantahuone, jossa säilytettiin suurta purjevenettä. Sen kanssa tehtiin kaupunkimatkat. Muita kulkuneuvoja ei ollutkaan, paitsi talvella hevonen.

”Joulun odotus alkoi hyvin aikaiseen. Maltaiden teko oli ensimmäinen askel sitä kohti. Äiti, joka kaikkeen pystyi, valmisti niin herkullisia maltaita, että tätä muistellessa aivan kuin tuntisi maun suussa. Hän tapasi tuoda kuumia jyvät aina esiliinan helmassaan

maistaisiksi meille, jotka olimme aivan hulluna niiden popsimisessa.”

Tyttären muistelmissa Amanda-äiti on tuhattaituri. Arjen touhuissa ei siis näy merkkiäkään siitä epävarmasta ja häpeilevästä Amandasta, joka kuvastuu hänen henkilökohtaisissa kirjoituksissaan. ☘

Aikkolan perhehauta sijaitsee Merimaskun kirkkomaalla.

Neljä sukupolvea Erämajoja tämän jutun kirjoittajan kastepäivänä vuonna 1956. Vasemmalta Amandan sylissä Anneli, Valtterin sylissä Marja ja Valtterin vanhimman pojan Martin sylissä Markku.

”Tosiontosiontosion!” Yleisöennätys!

Merimaskun Teatterin esittämä Tankki täyteen maallamuuttajat teki yleisöennätyksen. Peräti 2040 katsojaa näki televisiostakin tutut Reinikaisen, Vilenin Sulon, Emmin, Juhanan ja Ullan roolihahmot Kollolan pihapiirin lavalla.

Näytelmän tekeminen alkoi jo tammikuussa. Lossituvalla harjoiteltiin pitkälle kevääseen. Kylmä kevät teki harjoittelun paikan päällä Kollolassa mahdottomaksi, joten kohtauksia harjoiteltiin siten kuin pystyttiin Lossituvan suurimmassa huoneessa. Vihdoin toukokuussa päästiin Kollolaan, mutta roolivaatteiden pukeminen ei onnistunut vielääkään. Toppavaatteet olivat tarpeen edelleen.

Uuden ohjaajamme, **Venla Kuitusen** innostava, kannustava, tarkka, vaativa ja kekseliäs tyyli ohjasi miellytti näyttelijöitä, vaikka välillä joku saattoikin tuskastua Venlan usein toistuvaan huomautukseen: Tämä on KOMEDIAA!

Tankki täyteen sopi loistavasti Kollolan jo olemassa oleviin lavasteisiin. Huoltoasema, baari ja Emmin ompelimo saatiin sijoitettua paikoilleen vain pieniä muutoksia tehden. Puhelinkoppi piti rakentaa. Puhelinkin

piti rakentaa ja mistäpä muusta syntyy puhelinluurin pidike kuin vanhasta yleiskoneen taikinakoukusta! Tarmoon kauppa-autokin piti rakentaa ja ainutlaatuinen siitä syntyi; työnnettävää mallia.

Näytelmä puvustettiin 70-luvun tyyliin. Teatterin pukuvarastosta ei löytynyt paljoa tuon ajan vaateista. Kirpputorit, omat, tuttavien ja sukulaisten varastot pengottiin ja osa vaatteista ommeltiin itse. Joillakin näyttelijöillä oli useita pieniä rooleja ja oli nopeitakin vaatteiden vaihtoja, joten oli mietittävä tarkasti, miten aika riittää vaihtamiseen ja miten roolit erottuvat toisistaan selkeästi.

Näytelmän rooliasut olivat uudelleen käytössä elokussa Naantali-päivän Suomi 100 Pukukavalkadissa, jossa merimaskulaiset esittivät vuosia 1967-77.

Juhana Vilenin lempilampaat, Margareta ja Isapella (**Anni ja Oona Helenius**) urakoivat treenit ja koko näytännökauden tunnollisesti ja keräsivät näytelmän ainoana lapsinäyttelijöinä ansaitut aplodinsa.

Merimaskun säätaika toteutui jälleen, sillä yhdessäkään näytöksessä ei satanut, vaikka vielä tuntia ennen esityksen alkua saattoi sataakin. ☘

Merimaskun Sippolan tilan rakennukset 1940-luvun lopulla. Rakennusvaiheessa asuttiin Lukkaraisten piharakennuksessa, jossa setäni Teuvo syntyi v 1948

Mitä mie sil maal oisin tehnt!

Sie saat rakentaa itse

Teksti on koottu Vesa Rangin sukukronikasta "Mitä mie sil maal oisin tehnt!", Raisio, 2015
Kuvat: Rankien perhealbumit

Salamon (1905–1989) ja **Anna Rangille** (1908–1986) osoitettiin ostettavaksi Merimaskun Lukkaraisten tilasta yhdeksän hehtaarin asuntoviljelytila, josta peltoa oli kolme ja puoli hehtaaria. Sinne alettiin rakentaa uutta kotia. Tilan kauppaan sisältyi rannassa ollut hirsinen venevaja talon rakennustarpeiksi. Rakennustarpeista oli siihen aikaan pulaa, joten järjestely oli varmaan perusteltu.

Lukkaraisten tilaan kuului sen verran maata, että siitä saatiin lohkaistua oma tila useammallekin siirtolaisperheelle. Kotiutumista ajatellen tämä oli varmasti mukavaa, kanssakäyminen kylän muiden karjalaisten

Karjalan Kannas Kuolemajärven Seivästön kylä, josta isoisäni perheineen lähti evakkoon. Takana Anni-mummu ja Salu-pappa, jonka sylissä isäni Viljo. Edessä Viljon sisarukset Oiva, Laila ja Kalevi

Asutsukuitti

kesken muodostui luontevasti. Valtio luovutti pienviljelystilän Salomon "Salu" ja Anna Rangille 788 000 markan hinnasta, josta 1 442 markkaa maksettiin kauppakirjan allekirjoitustilaisuudessa 13. maaliskuuta 1953. Pääosa summasta kuitattiin maksetuksi korvauksena Karjalankannakselle, Kuolemajärven pitäjän Seivästön kylään jääneestä omaisuudesta. Loput 43 000 markkaa jäi maksettavaksi 31 vuoden aikana, 2 150 markkaa vuodessa.

Rakennuspiirustukset on päivätty 11.5.1946. Maatalousseurojen keskusliiton asutusvaliokunta oli laadittanut erinomaisen 70-sivuisen rakennusoppaan, jonka kaikki omaa tuloaan rakentavat saivat. Salu oli huolellinen talon papereiden kanssa, ja niin tämä rakennusopas kuin piirustuksetkin ovat vielä tallella. Rakennuspaikaksi oli valikoitunut peltolohkojen keskellä oleva kalliopohjainen mäki, jossa kasvoi kaunis koivikko. Merimaskun vanhat asukkaat kertoivat, että koivikossa asusteli teeriä, joita käytiin joskus metsästämissä. Pihapiirissä oli ennestään Lukkaraisten tilan vanha lato, joka siirtyi kaupassa uudelle tilalle. Rakennuspaikka oli kaunis, ja kauempana peltojen takana kohoavat metsäiset kalliot antoivat suojaa pohjoistuulia vastaan. Tilan nimeksi tuli Kannakselle jääneen vanhan kotitalon mukaan Sippola. Ladon kylkeen tehtiin kylkiäinen tilapäiseksi asumukseksi talonrakennuksen ajaksi.

Lukkaraisten rannasta ostettu venevaja purettiin, ja hirret tuotiin hevoskyydillä rakennuspaikalle. Perustukset valettiin "säästöbetonista" kallion varaan. Perheen vanhimmat pojat, **Kalevi** ja **Oiva** sekoittivat betonin. Viljo, joka oli vasta silloin toisella kymmenellä, keräsi ja pesi kiviä, jotka aseteltiin huolella muottiin betonin joukkoon. Kaikesta oli pulaa, kuten semmentistäkin, joten kivet olivat nyt arvokkaita. Kalliossa

olevaa pudotusta käytettiin hyväksi, ja talon alle saatiin tehtyä kaksi pientä kellaritilaa, joista toiseen tehtiin tikkaat ja luukku keittiöön. Ulkoa kellariin päästiin oven kautta.

Perustuksen yläpinta piettiin, ja päälle alettiin tehdä seinä venevajan hirsistä. Tilkkeeksi hirsien väliin kerättiin sammalta metsästä. Ullakkohuoneiden seinärakenteet tehtiin puurunkoisiksi, ja lämmöneristeenä käytettiin sahanpurua. Purua laitettiin myös ala- ja yläpohjan eristeeksi. Salu oli monitaitoinen mies ja rakensi taloa itse. Talon koko määräytyi Lukkaraisten venevajan mukaan, ja talosta tuli hiukan pienempi kuin useimmista muista siirtoväen taloista. Metsästä kaadettiin lisää puita rakennustarpeiksi. Ne sahattiin Maskussa. Navettarakennus valmistui asuinrakennuksen jälkeen. Kirvesmiehenä Salu ei ollut tarkan työn taitaja: "Talo tehään, mutta lipastoa ei", arvioi hän omia taitojaan.

"Myö käytiin ton **Vesterise Esan** kans tekemäs sitä sokkeliä. Kyl se oli kovaa tuo työ, ku sementtikin pit kaikki lapiol sotkee. **Petteri Törne** oli **Sipo Salun** taloa viimeistelemäs. Oli hyvä timpuri. Päreet tehtiin Akkolas. Siel oli pärehöylä. Niitähän sai myös kaupast semmosis nipuis." (Mauno Ranki 2005)

Anna, perheen äiti oli mielellään mukana myös rakentamisasioissa ja antoi neuvojaan tarpeellisiksi katsomiinsa asioihin. Neuvot eivät aina olleet Salulle mieleen. Perheeseen kuuluivat tuolloin vanhempien lisäksi **Helena-mummu** ja lapset **Laila**, **Viljo** ja **Juhani**. Rakentamisen aikana asuttiin Lukkaraisten muonamiehen mökissä, jossa nuorimmainen, Teuvo syntyi alkutalvella 1948.

Vesikatko tehtiin päleistä, tiilikatto olisi ollut siinä vaiheessa liian kallis. Ulkolaudoitus tehtiin, kun hirsirunko oli saanut pari vuotta painua. Talo tuli asutavaan kuntoon ja rakentaminen jatkui yhdistetyllä sauna- ja navettarakennuksella.

Talo maalattiin ruisjauhaliisteriin tehdyllä punamul-tamaalilla, joka keitettiin itse 200 litran peltitynnyris-sä. Oikean sävyn saaminen maaliin oli tarkkaa työtä, sillä pelkkä punamullan sävy ei ollut riittävän heleä. Joukkoon sekoitettiin sitten hiukan myös keltamul-

Isäni Viljo, sisko Laila ja Anni-äiti Urjalassa, jossa asuivat ennen kun saivat Merimaskusta asutustilan

taa. Sävyä tutkittiin ja arvioitiin huolella. Anna-äiti toimi tässä asiantuntijana. Punamultamaali tuntui silloin jotenkin nololta ja vähempiarvoiselta, muut naapuritalot kun oli maalattu öljymaalilla. Vähitellen on kuitenkin selvinnyt, miten oivallisesta maalista on kysymys. Eräässä uudelleenmaalauksessa tehtiin kuitenkin virhe. Joku oli keksinyt, että punamultaa voi sekoittaa jätöljyyn. Ulkolaudoitus pilattiin niin, että myöhemmin sen maalaaminen ei enää tahtonut onnistua millään aineella.

Toisella kymmenellä ollessaan alkoivat nuorimmat pojat **Juhani** ja **Teuvo** kaivata omia huoneita vinttikerrokseen. Kun rakentaminen oli niiltä osin jäänyt kesken, joutuivat pojat nikkaroimaan huoneet kuntoon omin voimin. Jossain vaiheessa oli sitten tullut puhetta siitä, miksi huoneita ei oltu tehty valmiiksi. Salu kertoi hieman vaivautuneena, että äiti oli ollut kovin ahkerasti aina neuvomassa, miten pitää rakentaa. ”*Sie saat rakentaa itse, mie lopetan nyt!*” oli Salu silloin tiuskaisut. Ja siihen se rakentaminen päättyi.

Merimaskun arkea

Salu oli töissä Nesteen jalostamolla Naantalissa useiden vuosien ajan. ”*No, mie voin mäännä!*” suostui Salamon, kun kukaan muu ei uskaltanut kavuta maalaamaan korkean krakkaustornin huippua. Joskus Salu toi kotiin työmaalla rikki menneitä työkaluja ja korjaili niitä Sippolan töissä käytettäväksi. Kun Naantalissa oli ranskalaisia komennuskuntia töissä, Salu ihmetteli näiden ruokakulttuuria: ”*Ne juovat viiniä ihan ruokapöydässikin!*”

Salu oli työmiehenä Merimaskun kansakoulun ja terveystalon rakennustyömailla, Taattisten tien korjausurakassa ja kirkon korjaustyömaalla. Hän oli mukana myös metsätöissä Kaksosissa, Lukkaraisissa, Rangin Pekolla, Rokalla, Sudella, Sirkiällä, **Väinö Heikolalla**, Mälsälässä ja Meripirtillä. Vaikka pienviljelystä ja työt muualla toivat vain niukasti rahaa isolle perheelle, aina tultiin toimeen, ja Anna-äidin kukkarosta riitti silloin tällöin rahaa myös lasten käyttöön.

Sippolassa viljeltiin viljaa ja kasvatettiin avomaankurkkua, vihanneksia ja juureksia. Navetassa oli pari lehmää ja kanoja. Joskus oli sika tai kaksi ladon luona karsinassa. Kuistilla oli suolaveden peitossa kauniin keltaista ja maukasta voita, jota mummo oli hapankermasta kirnunnut. Kerma oli erotettu maidosta separaattorilla. ”*Sie saisit pyörittää vähä hittammin!*” neuvoi Anna-mummo silloin kaikkein nuorimpia veivaajia. Hapantuneesta maidosta tehtiin kokkelipiimää. Lapsille se oli kovin eksoottista juomaa, ja aivan kaikki eivät sen koommin ole piimää maistaneet.

”*Meillä on 2 lehmää toinen jäi mahoksi ja toinen poiki tammikuun lopulla vaan onhan tuota maitoa ja voita ollut omiksi tarpeeksi ja on vähän joku kilo myytykin kauppaan vaikka ei meillä vielä ole separaattoria vaan on rakennuksen alla kylmäkellari ja on siellä kaksikin niin siellä on hyvä maitoja nostattaa. 1 hieho ja lammas oli viimetalvinen sonnivasikka niin se helmikuussa myytiin ja meillä on vaan sellainen väliaikainen pieni navetta salu sen teki ja myöskin sauna on kallion kupeessa se on vaan lautaista tehty vaan ovat olleet*

Huillisti-isäni Viljo keikalla Niinisalon Varuskuntasoytyokunnan kanssa

hyvät löylyt se on tehty jo viime kesänä...” (Ote Annan Rangin kirjeestä siskolleen 27.3.1949. Separattori hankittiin Sippolaan 1950-luvulla.)

Vesi haettiin pellolla olleesta kaivosta. Salu toi ämmänlängillä kaksi ämpäriä kerralla. Toinen ämpäri jäi kuistille, toinen vietiin keittiöön. Jos oli jano, vettä sai

lehdien kulmasta sormien väliin, annos Jymy-tupakkaa, reunan kastelu kielellä, rullaus ja sätkä palamaan. Tupakointi päättyi vasta vanhuusvuosina, kun ”*en mie viitsiny enää kuunnella lääkäreiden moitteita asiasta!*”

Anna oli puuhakas mutta ehti aina huolehtia myös yhteydenpidosta sukulaisiin. Kirjeet Tilda-siskolle

Vesa rakentamassa savusaunaa v 1994 entisille Merimaskun Sippolan maille

juoda ämpäristä peltikauhalla. Vesi oli hiukan sameaa, mutta maistui mainiolta.

Salu suoristeli vasaralla vanhoja nauvoja navettarakennuksen pikku verstaassa kaikenlaisissa korjaustöissä käytettäväksi. Kotona Salu istuskeli usein keinutuolissa, radiota kuunnellen ja tupakkia poltellen. Pala sanoma-

alkoivat yleensä pahoittelulla ainaisesta kiireestä.

”*Hyvää päivää Rakas siskoni ja perheesi Parhaimmat tervehdykseni sinulle sisko ja perheesi näin pitkästä ajasta ja samalla vastaan kirjeestäsi jonka sain vastaan ottaa jo muistaakseni ennen joulua ja josta lausun parhaat kiitokseni. suonet kai anteeksi hitauni kun on näin pit-*

Salamon (Sipon Salu) ja puoliso Anni

källe menny tää vastaus vaan kun tahtoo olla se aikaan saamattomuus esteenä” (Ote Annan kirjeestä siskolleen 11.3.1954)

Asioita riitti kirjeissä kerrottavaksi, kun ei ollut puhelinta eikä muitakaan yhteydenpitokeinoja. Ja kun kirjepaperin alareuna alkoi lähestyä, ja oli vielä kerrottavaa, jatkui Annan teksti sujuvasti marginaaleissa. Lukijan olikin käännettävä kirjettä moneen kertaan saadakseen kaikki luetuksi. *”Varmaan kyllästyit lukemiseen kun ränttään kaikki reunat täys!”* kirjoitti Anna erääseen kirjeeseen.

”Mitäs sinne teille oikeen nyt kuuluu tätä nykyä oletteko olleet terveenä me olemme voineet pikku hiljaa vaan sitä yskää ja lunssaa on ollut tänä talvena meilläkin aika tavalla minussa sitä on ollut kuukausia kestävä yskä eikä tuo meinaa poiskaakaan jäätä vähällä.” (Ote Anna Rangin kirjeestä siskolleen 11.3.1954)

Salu ja Anna tekivät pitkiä työpäiviä, ja ansiot menivät perheen elatukseen ja talon rakentamiseen. Lasten koulutukseen ei varoja liennyt, ja pitkä matka lossin takaa ”Pakanamaalta”, niin kuin Lukkaraisten tienoota kutsuttiin, hankaloitti myös koulussa käymistä. Salamons oli hyvä ja oikeudenmukainen isä. Isomummu Helena oli monipuolinen osaja ja ahkerasti Annan apuna kotitöissä niin kauan kun voinniltaan kykeni.

”Mummo on ollut puolitoista kuukautta Kähärän ruu-ton Eevalla Kebräilemässä se on Lemun pitäjässä sinne on täältä maatietä myöten noin 25 tai vähän enemmän matkaa vaan mertä pitkin ei ole kun noin kymmenen kilometriä kyllä kai sinä sen Kähärän Eevan muistat se on salun sisko sieltä peräkylästä mummo voi muuten hyvin vaan väliin vaan se reumatismi kiusaa. Kebrännyt se on mitä meillä on kebräämistä ja se on sukat tehnyt enhän minä sellasia kerkiä tekemään kun ovat lapsetkin pieniä vaikka on niitä suuriakin.” (Ote Annan Rangin kirjeestä siskolleen 27.3.1949. Mummo on Salun

äiti, **Helena** (1868–1955), Eeva on Salun sisko **Eva Kähärä**, k. 11.1.1954.)

”Mummo jo hän aina vaan elää ja hän jo kävi tyttärensä hautajaisissa vaan silloinhan hän oli aika huonossa voinnissa kun vähän niitä hautajaisia ennen hän kaatui kun meni ulos ja satutti kätensä kun siellä oli vähän liukasta ja se on ollut aina kipeä eikä hänessä ole ollut paljon minkään tekijää sen jälkeen. Sukkia on vähän parsinut enemäkseen on ollut sängyssä eihän sitä vanha ihminen mitään paljoa voi tehäkkään mitä vähän näppitöitä johan sitä meidän mummolla on ikääkin hän täytti kesäkuussa 85 vuotta johan hänellä on korkea ikäkin vaikka hän jo tulisikin heikoksi eihän se olis mikään ihmekään” (Ote Anna Rangin kirjeestä siskolleen 11.3.1954)

Kalastus ei enää Merimaskussa kuulunut Salun puuhiin, mutta naapurin mies **Mauno Ranki** oli innokas kalamies. Kalastus on Merimaskus helppoa, kun ei

Salun veistämät ämmänlänget Merimaskun Sippolan talon seinällä

tarvitse pelätä tormeja [myrskyä] niin kuin Seivästöllä ja voi köyttää verkonpäät leppään tai laiturii!” Polttopuiden teko pysyi Salun mieluisena ajankuluna vielä silloinkin, kun näön heikkeneminen hankaloitti jo muuta elämää. Teuvo oli arvellut maaliskuussa 1983 kirkkoherra **Matti Huovisen** kanssa keskustellessaan, että Sippolassa ei enää seuraavana talvena pärjätä ilman apua. Pian päädyttiin ratkaisuun, jossa Oiva uuden puolisonsa Railin kanssa muutti Sippolaan asumaan ja avuksi. Annan kuoleman jälkeen Salu alkoi käydä ajankulukseen Mäntykodin vanhainkodissa Askaisissa.

”Mäntykoti on niin hyvä keidaspaikka kuin olla saattaa, rientopaikka, missä me ukot saadaan tarinoida. Oikein tässä taas odottaa sitä päivämäärää, että milloin-ka taas. Ethän sinä, Matti-pappi, muuten pahastu, jos otan hiukan rusinaviiniä?” (Salu syksyllä 1986, Matti Huovisen muistiinpano.)

Joskus Salu pohti jumalasuhteitaan:

”Minuakin on riepoteltu monen lahkon Jumalan perässä pitkän elämäni varrella. Eikö Jumala ole suojeleja! Olen ollut monissa paikoissa. Konekiväärisuihkut ovat pyyhkineet selkänahkaani. Ei se ole pelkkää tuuria, että minä vielä tässä olen. Eikö Jumala ymmärrä minun heikkouttani niin että hän ottaa minut vastaan?” (Salu syksyllä 1984, Matti Huovisen muistiinpano.)

Salun voimat alkoivat ehtyä syksyllä 1988 ja hän joutui osittain halvaantuneena sairaalaan. Salu kuoli Naantalinnon terveyskeskuksessa keuhkokuumeeseen keväällä 1989. Salu oli pidetty, arvostettu, kiltti ja humaani ihminen. Anna oli rempsempi, ehkä joskus hiukan myös juoni, mutta aina hyväsydäminen. Salun mukaan heidän jumalakäsityksensä erosivat toisistaan: *”Meil on erilaiset jumalat, miun on sellaine sallivampi ja Annan ankarampi jumala.”*

Salamon eli täyden päivän. Hänestä jäi kaunis muisto, hän oli aina kiltti ja mukava mies ja tuli kaikkien kanssa hyvin toimeen, muisteli Matti-pappi, rovasti Matti Huovinen, joka jäi eläkkeelle keväällä 2014 palveltuaan Merimaskun kirkkoherrana yli neljäkymmentä vuotta.

Sippola jaetaan

Alataan noin 8½ hehtaarin suuruinen Lukkaraisten tilasta erotettu asuntoviljelystila, joka oli nimetty Sippolaksi, koostui reilusta kolmesta hehtaarista peltoa ja viidestä hehtaarista kallioista metsää. Tilaan sisältyi manttaaliaan vastaava osuus yhteiseen vesialueeseen, venevalkamaan ja sinne johtavaan tiehen. Kun Salamons ja Anna Rangin perillisten nuoruusvaihe alkoi olla takanapäin, kiinnostuivat he yksi toisensa jälkeen rakentamismahdollisuudesta Sippolaan. Tilasta alettiin lohkoa tontteja.

Juhani osti vanhaan Merimaskuntiehen rajoittuvan metsäisen määrään (Visala) 1970-luvulla. Hän rakensi Visalaan kesämökin. Myöhemmin Juhani myi

tilan turkulaisille Olavi ja Liisa Rautiolle.

Teuvo oli ihastunut Sippolan navetan takaiseen metsäalueeseen, jonne johti pieni polku navetan takaa. Syksyllä 1985 Teuvo osti vanhemmiltaan tämän vajaan hehtaarin suuruisen peltoa sisältävän metsäpalstan (Ahoitiitty). Yhdessä puolisonsa **Hannelen** kanssa Teuvo raivasi polkua myötäilevän metsätien ja rakensi metsän reunaan mökin.

Laila osti Sippolasta puolen hehtaarin suuruisen metsäisen määrään Sippolan ja Ahoitiityn välistä (Pajula). Laila rakennutti sinne hirsisen kesämökin, joka kohta laajennettiin asuinrakennukseksi.

Viljo, osti kahden hehtaarin suuruisen, kalliorinteen ja peltoa sisältävän metsäisen määrään (Rikula). Sinne raivattiin Merimaskuntieltä metsätie. Merimaskulainen rakennusmies **Sulevi Peltola** kokosi Rikulaan hirsisen kesämökin. Aikanaan Rikula sai myös savusaunan, joka tehtiin Kaksosten kylästä puretun vanhan riihen hirsistä ja muualta hankitusta hirsimateriaalista. Teuvo oli savusaunatyömaan asiantuntijana. Rikula saunoineen siirtyi aikanaan siskoni Seijan omistukseen.

Salun jälkeen toimitetussa perinnönjaossa keväällä 1990 edellä mainitut saannot määriteltiin ennakkoperinnöiksi. Perinnönjaossa Kalevin osuudeksi tuli peltoa ja metsämaata sisältävä noin kahden hehtaarin suuruinen määrää (Kalela). Kalevin kuoltua perikunta myi tilan merimaskulaisille Pasi Kuikalle ja Saara Larekselle. Muutamaa vuotta myöhemmin Kalela myytiin naantalilaisille **Mika Leinoselle** ja **Aino Väänänselle**, joiden omakotitalo valmistui Kalelaan vuonna 2011.

Laila sai Pajulaan rajoittuvan, peltoa ja metsämaata sisältävän, reilun hehtaarin suuruisen määrään (Pajula I). Muutettuaan Naantaliin Laila myi Pajulan ja Pajula I:n minulle vuonna 1996 ja muutti Naantaliin. Myöhemmin myin Pajula I:n turkulaisille **Ari** ja **Kaarina Hakuliselle**.

Oivalle tuli perinnönjaossa Sippolan kantatilan asuinrakennus, saunarakennus (entinen navetta) sekä rakennuksia ympäröivä puolen hehtaarin maa-alue. Oivan jälkeen tila jäi hänen puolisonsa, **Raili Bron** tyttärelle **Annikki Laistolle**. **Pirkko** ja **Kirsti Ranki**, Oivan tyttäret olivat myös kiinnostuneita Sippolasta, mutta heille liian korkea hinta esti kaupanteon. Keväällä 2007 Laisto myi tilan raisiolaisille **Esa** ja **Soili Rouvalille**, jotka nyt asuvat Sippolaan.

Perinnönjaossa Juhaniin osuudeksi tuli hehtaarin suuruinen, peltoa ja latorakennuksen sisältävä määrää (Meri-Sippola), jonka Seija osti Juhaniilta vuonna 2015. Teuvon osuudeksi kiilamainen, Ahoitiityyn rajoittuva puolen hehtaarin suuruinen metsäinen määrää (Ahometsä). ☘

Vaiste - lämmin-henkinen kyläkauppa

Teksti: Eeva-Liisa Inkinen os. Kuneinen
 Kuva: Vaisteen kotialbumi

Marja ja Eero Vaiste kaupassaan.
 Kuva on otettu K-Kauppa Vaisteen lopettamisen aikoihin.

Merimaskun kirkonkylä oli vielä 1950-luvulla pieni, mutta toimiva keskus merimaskulaisille. Kirkonkylästä löytyi pari kauppa, Osuus- ja Säästöpankki sekä posti jossa lisäksi Postipankki.

Vaisteen kauppa

Toinen kauppoista, K-kauppa oli nimeltään Vaiste, kauppiaitten sukunimen mukaan.

Helelät ja Vaisteet olivat perhetuttuja ja yhdellä vierailulla **Helelän Antti**, Osuuspankin johtaja, esitti Eerolle ajatuksen toisen kaupan tarpeellisuudesta. Miehet pohivat asiaa ja lopputuloksena **Eero Vaiste** osti tontin, jolle kauppa rakennettiin. Rakentajiksi tulivat Frans-isä sekä pojat **Sulevi** ja **Sepo Toivonen**. Kun tilaa tarvittiin lisää, jatkoivat nämä veljekset rakentamista isän jäädessä jo aiemmin pois. Vuodesta 1959 alkaen **Marja** ja Eero Vaiste toimivat kauppiaina, mutta kyseinen kaupparakennus avattiin vuonna 1965.

Tämä erittäin huonolaatuinen kuva on Vaisteen kaupan alkua ajoilta ainoa löydyntynyt jukisivun kuva. Kuvassa näkyy vielä vasemmalla entisen nahkurin varastorakennuksen päätyä.. Kaupan takana entinen kunnantalo, nykyinen Villa Augusta.
 Kuva: Jukka Salonen

Talon toiseen päähän saatiin myös posti. Vuosi oli 1971. Lisäksi palveluhenkisenä Eero halusi avata kioskin jossa illat kuluivat. Kioskin avulla Eero saattoi myydä polttoainetta myös iltaisin, sillä bensa-asemia oli harvakseltaan. Myös perheen poika **Jukka** autteli kioskinpidossa. Toki kioskissa myytiin myös makeisia - ainakin hedelmärahoja ja merkkareita!

Palvelu oli henkilökohtaista ja ystävällistä.

Kauppiaina olo oli elämäntapa, eikä lomina pidetty. Kauppiaspariskunta Marja ja Eero Vaiste ahkerivat kovasti ja tekivät töitä sen eteen, että jokaisen asiakkaan toive tulisi täytettyä. Jos jotakin tuotetta ei hyllystä löytynyt, niin Eero hankki sen ja näin loi hyvät ja kestävät asiakassuhteet.

Marja-rouva muistelee miten saaristolaisten kanssa oli monet mukavat juttutuokiot. Linja-auto toi heidät Kirkonkylään klo.10 ja paluumatka tapahtui klo.14.

Näiden välissä ei ollut muita vuoroja, mutta tämä sopi mainiosti juttelevaisille ihmisille. Varsinkin ompelijatar **Laila Liivalle**, joka tänäkin päivänä muistaa kertoa Marjalle miten mukavaa hänestä oli käydä Vaisteen kaupassa ja vaihtaa kuulumisia. Ei ollut kiirettä, ei ollut jonoja.

Talvisin, jolloin kulkeminen saaristossa oli vanhemmalle väelle hankalaa, mutta jää kantavaa, vei Eero mm. öljyä asiakkailleen, samoin rehusäkkeitä eläinten ruoaksi.

Juhannuksen aikaan pariskunta heräsi jo aamu neljältä tekemään paketteja asiakkaille, jotka postinkantaja Voitto toimitti sitten perille asti. Kukaan ei

saanut jäädä ilman tilaamiaan ostoksia.

Kyllä palvelu pelasi!

Maanviljelijäperheissä oli aina jotakin puuhaa ja toimittavaa joten oli suuri helpotus, kun saattoi puhelimitse tilata ruokatarvikkeet. Vaisteen kaupassa ostokset pakettiin pahvilaatikoon ja nostettiin linja-autoon. Minäkin lapsena hain paketin useasti tienposkesta pikkusiskoni kanssa.

Vaisteen lapset autoivat myös kaupassa jos oli kiirettä. Tytär **Tarja** kertoi, ettei hän ehtinyt Suvisoutuja katselemaan. Silloin kaupassa oli melkoinen vilskke ja häntäkin tarvittiin kaupan tehtävissä, jotta kaupasta lähtisi tyytyväinen asiakas.

Muistoissani miellän Vaisteen kaupan Merimaskun sydämeksi! Kauppias-Eero kauppiastakissaan, sekä hänen nauravainen rouvansa Marja. Aina iloisina ja hyväntuulisina. Kaupassa oli kiva käydä ja varsinkin siksi

kun karkkihyllä oli heti houkuttelevasti sisään tultaessa vasemmalla. Oi miten silmäni ahmivatkaan karkkihyllyn tuotteita. Hopeatoffee, kinuski, merkkarit, hedelmärahat, chevitsit, tikkarit...

Olemme perhetuttuja Vaisteiden kanssa ja vierailimme toistemme luona, niin kuin tapana oli. Odotin aina innokkaana kyläilyä, sillä saimme leikkiä kauppaleikkiä Vaisteen kaupassa. Tytär **Tarja** kertoikin, että hän tiesi aina, mitä leikitään kun meidän perhe tuli kylään. Tuntuu uskomattoman aikuismaiselta lykätä kärryjä ja latoa ostoksia niihin! **Tarja** oli myyjättärenä ja me siskokset olimme asiakkaita. Voi miten kiva leikki se oli!

Ajat muuttuivat

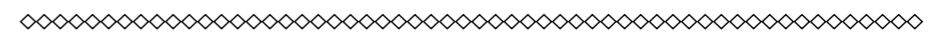
Maanviljelyn ja karjanpidon kannattamattomuus sai aikaan sen, että töitä piti lähteä etsimään kaupungista. Se tarkoitti kovempia aikoja Vaisteenkin kaupalle. Työmatkan varrella tuli poikettua kaupungissa ruokaostoksilla

ja Vaiste jäi paitsioon. Silti Vaisteet pitivät kauppa aina siihen asti kunnes Marja jäi eläkkeelle.

Kauppa suljettiin 30.9.1998. Osuuspankki oli siirtynyt nykyiselle paikalleen. Postitoimintaa oli vielä jonkin verran 2000-luvun puolella toimineessa kaupassa, mutta hiljaiseksi oli käynyt Kirkonkylän raitti.

Kauppan sulkemisen jälkeen joitakin vuosia kauppa oli täysin tyhjiällä. Lopulta kaupanpitoa jälleen yritettiin, mutta asiakkaat olivat jo tottuneet tekemään ostoksensa muualla, joten pikkuhiljaa kauppa suljettiin lopullisesti kannattamattomana. Pihan ulkorakennuksessa toimi myös jonkin aikaa kirpputori samoin rakennuksen päätyyn tuotiin asuntovaunumainen grilli sekä hetken vanhan postin tiloissa oli kampaamo.

Kävin tervehtimässä Vaisteen Marjaa 19.5.2017. Marja haluaa kiittää kaikkia asiakkaita ja muistelee lämmöllä kauppiasaikoja! ☘

Elämää 1940- ja 1950- luvulla Kirkonsalmen rannalla

Muistelee: Laura Koskinen os. Merikaita

Kuvassa kirjoittajan muistelema lossinkuljettajan asuintalo

hevoskyytejä varten talvitie. Tuon jäätien turvallisuus oli isän vastuulla.

Kävimme kesäaikaan paljon uimassa Kirkonsalmessa. Lossirannan kallioilta oli luonnon muovaamat askelmat mereen. Niitä pitkin oli hauska mennä uimaan. Kallioissa oli myös hakattuja kaiverruksia, jotka nyt valitettavasti ovat jääneet täytemaan alle.

Koulu sijaitisi nykyisessä

Villa Augustassa, entisellä kunnantalolla. Minulla oli siis aika lyhyt matka kouluun.

Olen lautturin tytär Merimaskusta. Isä syntyi Kaitasaarella ja työskenteli Kirkonsalmen lossin lautturina.

Asuimme vanhassa lossituvassa, hieman nykyisestä lossituvasta rantaan päin. Siinä kohdassa on nyt lipputanko, kivikkomaa ja vanhaa kivijalkaa. Talossa oli tupa ja yksi kamari. Kun pohjoisesta myrskysi, ikkunat rannan puolella olivat merivedestä harmaina.

Elämämme keskittyi lossin ja Kirkonsalmen rannoille 40 vuoden ajan. Talvella Lukkaraisten aukolle tehtiin

Osuuskaupan ja makasiinin välissä asui Sanni-täti. Sen yläpuolella oli Jokisen talo. Siellä asui Janne, jolla oli nahkurin versta. Jokisen pappa oli Sannin ”hoidossa” ja kun pappa oli sairas, kävimme siskoni kanssa laulamassa hänelle ”Sotapojat marssii ja katukivet kilkkää, akkunat ne aukee ja nenäliinat vilkkää..” Pappa kysyi, eikö meillä muuta laulettavaa ole, niin sitten me lauloimme, että ”Onko taivaassa tarjolla lapsillekin...”. ☘

Merimaskun koirakerho 10 vuotta

Kymmenen vuotta sitten kokoontui koululla merimaskulaisten koiranomistajien joukko tarkoituksena perustaa oma koirakerho Merimaskuun.

Toiminta alkoi agilyesteiden rakentamisella. Iso askel oli se, kun treenit siirtyivät peltotilkun laidalta entiselle jalkapallokentälle kirkonkylään.

”Kirjava” joukko rotuja Harrastajien kirjo on ollut laaja. Eri koirarotuja on ollut valtavasti; samoin koiranomistajien tavoitteet ja tavat toimia. Jotkut harrastavat omaksi ja koiransa iloksi ja toiset ovat ylittäneet kisakentillä aivan huipullekin asti.

Harrastettavien lajien tarjonta on ollut koko ajan yllättävän moni-

Teksti: Tiina Paavola,
Maikku Tuomi
Kuvat: Tiina Paavola,
Katja Sula,
Maikku Tuomi

puolinen ottaen huomioon pienen paikkakuntamme resurssit.

Agilitystä Mejään
Agility ja perustotelevaisuus olivat mukana heti alussa. Totelevaisuus-

koulutus tuli mukaan jo aikaisessa vaiheessa. Muutamat rohkeat kokeilivat useamman kesän ajan myös vesipelastusta. Pentukurssilla opittiin perusasioita sekä tutustuttiin eri lajeihin niin kentällä kuin maastossakin. Mejää eli metsästyskoirien jäljestystreeniä on harjoiteltu mantereen puolen metsiköissä. Ja onpa yksi koirakkomme pyydetty käytännön jäljellekin jäljestämään loukkaantunutta peuraa.

Näyttelykoulutus ja dobo eli koiran ja ohjaajan yhteinen pallojumppa ovat myös kuuluneet ohjelmistoon.

Omintakeiset talkoo joka kevät

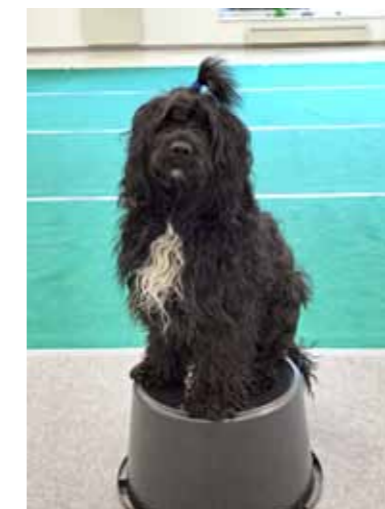
Koiratanssin suosio on jatkunut monien alkeiskurssien jälkeen ja kauemmin harrastaneet kokoontuvat edelleen Tanhupiirissä liki viikottain.

Rallytoko on lajitarjonnan uu-

simpia. Seura on järjestänyt jopa rallytokon möllikisatkin.

Koirakerhon toimintaan kuuluvat myös jokavuotinen kevättrieha, tienvarsien kakkatalkoot keväisin, pikkujoulujuhlat sekä erilaiset luennot.

Toiminta jatkuu iloisesti häntä heiluen! ☘

Merimaskun kirkko vuonna 1917

Vuonna 1917 Suomella oli oma erillinen hallintonsa ja se oli kielellisesti sekä kulttuurisesti verrattain yhtenäinen. Käytännössä koko aikuisväestö osasi lukea, kansakouluja oli jo lähes joka kunnassa ja koko sivistyneistö oli maan oman yliopiston kasvattamaa.